

Svetlana Ivanović*

VANREDNI PRAVNI LIJEKOVI U KRIVIČNOM POSTUPKU

SAŽETAK

Pravo na pravni lijek zagarantovano je domaćim i međunarodnim pravom. U domaćem pravnom sistemu, Ustav Bosne i Hercegovine (BiH) posredno garantuje ovo pravo u okviru člana II.3.e., a detaljniji propisi i razrada prava na pravni lijek egzistiraju u krivičnom procesnom zakonodavstvu u BiH, prije svega u krivičnim procesnim zakonima. Pravo na pravni lijek, kao osnovno ljudsko pravo, proizlazi iz više važnih međunarodnih dokumenata: člana 8. Univerzalne deklaracije o pravima čovjeka, člana 14., stav 5. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (MPGPP), člana 13. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (Konvencija ili EKLJP) te posebno člana 2., stav 1. Protokola br. 7. uz Konvenciju. U krivičnoprocesnoj teoriji najznačajnija podjela pravnih lijekova je podjela naredovne i vanredne pravne lijekove. Redovnim pravnim lijekovima pobijaju se nepravosnažne sudske odluke, prije nego što postanu konačne i izvršne. Vanrednim pravnim lijekovima pobijaju se pravosnažne sudske odluke samo u određenim situacijama i po određenim osnovima. U ovom radu detaljno su prikazani vanredni pravni lijekovi premapozitivnim krivičnim procesnim zakonima koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Nakon toga dat je sumarni komparativni prikaz vanrednih pravnih lijekova u zakonodavstvima nekih susjednih zemalja (Hrvatske, Srbije, Crne Gore). Cilj izložene teorijeske i legislativne, a dijelom i praktične analize je spoznaja različitih modela uređenja sistema vanrednih pravnih lijekova, te njihovog pojedinačnog zakonskog uređenja, kako bi se poboljšala zakonska regulativa u ovom području u Bosni i Hercegovini, posebno u smislu postizanja veće djelotovornosti i efikasnosti upotrebe pojedinih vanrednih pravnih lijekova u krivičnom postupku.

Ključne riječi: *pravni lijekovi, redovni pravni lijekovi, vanredni pravni lijekovi, ponavljanje krivičnog postupka, zahtjev za zaštitu zakonitosti*

---

* Mr. sc., stručni saradnik – savjetnik u Kabinetu Glavnog tužioca Tužilaštva Bosne i Hercegovine, Sarajevo.

UVOD

Prikaz vanrednih pravnih lijekova prema pozitivnim rješenjima u domaćem krivičnom zakonodavstvu, te njihova komparacija sa propisima susjednih zemalja, uz osvrt i na odredbe ranijih krivičnoprocесnih zakona, koji su predviđali više vrsta vanrednih pravnih lijekova, a sve u cilju unapređenja postojećih legislativnih rješenja i njihove efikasnosti u praksi, tema je ovog rada. Cilj postojanja pravnih lijekova (redovnih i vanrednih) je ispravljanje nepravilnih i nezakonitih sudskeih odluka, pri čemu se omogućava strankama i drugim ovlaštenim osobama da djeluju u tom pravcu, a ujedno se na taj način ostvaruje i legitimacija sudskeih odluka. Istovremeno se njihovom upotreboru štite i osnovna prava i slobode čovjeka i građanina, ali i najviše društvene vrijednosti. Pored krivičnog procesnog zakonodavstva koje se primjenjuje na teritoriji Bosne i Hercegovine, pravo na pravni lik garantuju i dokumenti iz oblasti međunarodnog prava, a posredno i Ustav Bosne i Hercegovine, što upućuje na značaj ovog prava.

Domaće zakonodavstvo predviđa dva vanredna pravna lijeka, ponavljanje postupaka zaštitu zakonitosti – što je izuzetak od pravila, primjenjiv samo na teritoriji Republike Srpske Bosne i Hercegovine. Vanrednim pravnim lijekovima pobijaju se, odnosno ponovno se preispituju, pravosnažne sudske odluke, i to samo po određenim osnovama, kako bi se otklonili bitni nedostaci u njima, pri čemu je neophodno imati u vidu i potrebu za održavanjem sigurnosti pravnog poretku, što je jedan od osnovnih razloga za restriktivno određenje ove vrste pravnog lijeka i njegovu izuzetnu i ograničenu primjenu.

1. Uopšteno o pojmu, vrstama i značenju pravnih lijekova

U krivičnom postupku donose se i pogrešne sudske odluke. I koliko god one bile očekivane, jer od kada postoje sudovi dešavaju se greške u suđenju i odlučivanju, ni jedan pravni sistem ne miri se sa izvršenjem, odnosno nastupanjem pravnih posljediča, nepravilnih i nezakonitih sudskeih odluka, prije nego što se isprave te nepravilnosti. Tu mogućnost daju redovni i vanredni pravni lijekovi. Legislativna rješenja u Bosni i Hercegovini takođe predviđaju mogućnost ispravljanja pogrešnih sudskeih odluka putem ustanove pravnih lijekova.¹

¹ Institut pravnih lijekova propisan je i u zakonodavstvima zemalja u okruženju: [Glava XXIV (Izvanredni pravni lijekovi), članovi 497-519. Zakona o kaznenom postupku Republike Hrvatske – ZKP RH,

Pravni lijekovi² su procesne radnje stranaka i drugih ovlaštenih subjekata u krivičnom postupku, kojima se pobijaju nepravilne i nezakonite sudske odluke, s ciljem ispravljanja postojećih nepravilnosti i nezakonitosti tako što će viši sud pobijanu odluku ukinuti ili preinačiti novom odlukom.³ Opravdanje upotrebe redovnih pravnih lijekova sastoji se u davanju mogućnosti strankama i drugim ovlaštenim osobama da pred višim sudom traže ispravku pogrešne sudske odluke.⁴ Time se postiže legitimacija sudske odluke.⁵ Njihovom upotrebom štite se i osnovna prava i slobode čovjeka i građanina, ali i najviše društvene vrijednosti.⁶ Bitno svojstvo pravnih lijekova je da oni, u pravilu, imaju devolutivno i suspenzivno dejstvo. Devolutivno dejstvo pravnog lijeka sastoji se u tome što o njemu odlučuje drugi sud, a ne onaj koji je donio odluku. Izuzetak je žalba protiv presude drugostepenog suda, te žalba protiv rješenja. Suspenzivno dejstvo redovnog pravnog lijeka znači da on sprječava da odluka stupa na pravnu snagu i da se izvrši, za vrijeme trajanja postupka odlučivanja po redovnom pravnom lijeku. Vanerdni pravni lijekovi nemaju suspenzivno dejstvo.

Iako Ustav BiH nema izričite ustavne norme o ovome pravu, ipak, u odjeljku II.1. tog Ustava propisano je da će “*Bosna i Hercegovina i oba entiteta osigurati najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda*”. Članom II.3.e.

Narodne novine br. 152/08, 76/09, 80/11, 91/12 – Odluka i Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske, 143/12, 56/13, 145/13 i 152/14, Glava XIX (Postupak po pravnim lekovima), dio 2. (Vanredni pravni lekovi), članovi 470-494. Zakonika o krivičnom postupku Republike Srbije – ZKP RSS, Službeni glasnik Republike Srbije br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/2014 i Glava XXV (Vanredni pravni lijekovi), članovi 420-445. Zakonika o krivičnom postupku Republike Crne Gore – ZKP RCG, Službeni list Republike Crne Gore br. 57/2009, 49/2010 i 47/2014 i Odluke Ustavnog suda Republike Crne Gore br. 2/2015 i 35/2015].

2 O problematici pravnih lijekova, opširnije vidjeti: V. Bayer, *Problematika pravnih lijekova protiv pravostupanjskih kaznenih presuda u kontekstu suvremene reforme kaznenog procesnog prava*, Rad JAZU, Razred za društvene znanosti, knj. XXI., Zagreb 1982, M. Grubiša, *Krivični postupak – Postupak o pravnim lijekovima*, Informator, Zagreb 1987, 7-176., T. Bubalović, *Pravo na žalbu u kaznenom postupku*, Sarajevo 2006, 7-212. i M. Hadžiomergagić et al., *Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku BiH*, Sarajevo 2005, 811.

3 Tako: T. Bubalović (2006), 12. Slične definicije daju i: B. Pavišić, *Kazneno postupovno pravo*, 3. izd., Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka 2010, 372., D. Krapac, *Zakon o kaznenom postupku – i drugi izvori hrvatskog kaznenog postupovnog prava*, 7. izd., Narodne novine, Zagreb 2008, 550. i W. Platzgummer, *Grundzüge des österreichisches Strafverfahrens*, 8. Ausl., Wien 1997, 182.

4 T. Vasiljević, *Sistem krivičnog procesnog prava SFRJ*, III. izd., Savremena administracija, Beograd 1981, 555.

5 M. Becker/J. Kinzig, *Rechtsmittel im Strafrecht*, Band I. i II., Max-Planck-Inst. fur Auslandisches und Internat, Freiburg 2000, 556.

6 D. Krapac, 550. U tom kontekstu svoje puno značenje ima i izreka: *Fiat iustitita, ruat caelum* (Neka bude pravda, makar se nebo srušilo.), prema: M. Damaška, *Lica pravosuđa i državna vlast (Usporedni prikaz pravosudnih sustava)*, Zagreb 2008, 23.

Ustava takođe se određuje da će sve osobe na teritoriju BiH imati “... pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.” Ovo ustavno pravo je detaljno razrađeno u krivičnom procesnom zakonodavstvu u BiH, prije svega u krivičnim procesnim zakonima. Pravo na pravni lijek je ne samo ustavno i zakonsko pravo, nego i jedno od osnovnih ljudskih prava čovjeka i građanina. Tako, Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u članu 13. propisuje da “svako kome su povrijeđena prava i slobode predviđene Konvencijom, ima pravo na djelotvoran pravni lijek pred nacionalnim vlastima, bez obzira jesu li povredu izvršila lica koja su postupala u službenom svojstvu”. U članu 2. stav 1. Protokola br. 7. uz Konvenciju propisano je da “svako ko je odlukom suda osuđen za krivično djelo ima pravo da njegovu osudu ili kaznu preispita viši sud”. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima u članu 14., stav 5. propisuje “da svako lice oglašeno krivim za krivično djelo ima pravo da, saglasno zakonu, za traži od višeg suda da ispita njegovu krivicu i osudu.”

Svaka država određuje svoj sistem pravnih lijekova, u zavisnosti od pravnog sistema u cjelini i društvenim potrebama te države. Tako, Zakon o krivičnom postupku BiH (ZKP BiH) taksativno nabraja pravne lijekove. U Glavi XXIII, članovi 292.-323., propisan je redovni pravni lijek – žalba. U Glavi XXIV, članovi 324.- 333., propisan je vanredni pravni lijek – ponavljanje postupka. Posebna vrsta pravnog lijeka je – žalba protiv prvostepene presude o izricanju kaznenog naloga (član 338., stav 3.). Slično uređenje pravnih lijekova imaju i drugi krivični procesni zakoni koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.⁷ Raniji krivičnoprocesni zakoni predviđali su više vanrednih pravnih lijekova, dok važeće legislativno rješenje u Bosni i Hercegovini podrazumijeva samo jedan – ponavljanje postupka. Jedino ZKP Republike Srpske (RS) poznaje još i – zahtjev za zaštitu zakonitosti.

2. Pojam i vrste vanrednih pravnih lijekova

Prema opštoj definiciji, vanredni pravni lijekovi su procesne radnje određenih subjekata u krivičnom postupku kojima se pod uslovima propisanim zakonom pobijaju pravosnažne sudske presude.⁸ Očekivano bi bilo da je svaka pravosnažna presuda pra-

⁷ U krivičnoprocesnoj teoriji pravni lijekovi se dijele prema više kriterija. Najčešća podjela je podjela na: redove i vanredne pravne lijekove, potpune i nepotpune, suspenzivne i nesuspenzivne, devolutivne i nedevolutivne, cirkularne i remonstrativne, restriktivne i nerestriktivne, izravne i involvirane, te pismene i usmene. Više o tome: T. Bubalović/N. Pivić, *Krivično procesno pravo – Posebni dio*, Zenica 2014, 137-138.

⁸ Tako, T. Bubalović, *Pravni lijekovi u kaznenom postupkovnom pravu*, Rijeka 2011, 242. Usp. H. Sijer-

vilna i zakonita. Međutim, pojedine pravosnažne presude, dijelom ili u cijelosti, mogu biti nepravilne i nezakonite, zbog čega se mora dopustiti njihovo ponovno preispitivanje, kako bi se otklonili bitni nedostaci u njima. Ponovno ispitivanje pravosnažnih presuda moguće je upotrebom *vanrednih pravnih lijekova*.

Krivični procesni zakoni koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini predviđaju dva vanredna pravna lijeka. Prema ZKP BiH, samo je jedan vanredni pravni lijek – ponavljanje postupka (članovi 324.-333.). Takvo uređenje imaju i ZKP Federacije BiH (FBiH) i ZKP Brčko Distrikta BiH (BD BiH). Jedino ZKP RS propisuje dva vanredna pravna lijeka: zahtjev za ponavljanje postupka i zahtjev za zaštitu zakonitosti. Ovi vanredni pravni lijekovi razlikuju se od redovnih pravnih lijekova po posebnoj svrsi i cilju koji se njima želi postići, izuzetnosti i ograničenju u njihovoј primjeni, posebnim osnovima za osporavanje, različitosti subjekata koji ih mogu podnijeti, te nekim drugim posebnostima.

3. Ponavljanje krivičnog postupka – kao vanredni pravni lijek

3.1. Pojam i vrste ponavljanja

Ponavljanje krivičnog postupka je vanredni pravni lijek koji se podnosi protiv pravosnažne sudske odluke sa zahtjevom za ponavljanje krivičnog postupka u zakonom predviđenim slučajevima. Ponavljanje krivičnog postupka je jedini vanredni pravni lijek kojeg poznaju svi krivični procesni zakoni koji se primjenjuju u BiH. Prema odredbi člana 324., stav 1. ZKP BiH, krivični postupak koji je dovršen pravosnažnim rješenjem ili pravosnažnom presudom može se na zahtjev ovlaštene osobe ponoviti samo u slučajevima i pod uslovima predviđenim zakonom. Ponavljanje krivičnog postupka najčešće se zahtijeva zbog postojanja novih činjenica i dokaza kojima sud ranije nije raspolagao, a koji ukazuju da je činjenično stanje utvrđeno pravosnažnom odlukom nepotpuno ili pogrešno utvrđeno. Ovim vanrednim pravnim lijekom se ide za tim da se u ponovljenom krivičnom postupku ovi nedostaci u činjeničnom stanju, ali i drugi nedostaci otkloni i donese zakonita sudska odluka.

Ponavljanje krivičnog postupka kao institut utemeljenje na načelu pravilnosti i zakonitosti sudskog postupanja i sudskog odlučivanja.⁹ Opravданje upotrebe ovoga

---

čić-Čolić, *Krivično procesno pravo (knjiga II – tok redovnog krivičnog postupka i posebni postupci)*, 3. izmijenjeno i dopunjeno izd., Sarajevo 2012, 225-226. iM. N. Simović/V. M. Simović, *Krivično procesno pravo – II*, Istočno Sarajevo 2011.

⁹ Načelo zakonitosti propisuje odredba stava 1., člana 2. Zakona o krivičnom postupku BiH, Službeni glasnik BiH br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09 i 72/13, koja je od značaja za vanredni pravni lijek, i prema kojoj slijedi

vanrednog pravnog lijeka proizlazi i iz odredbe člana 4. Protokola br. 7. uz EKLJP, koja dozvoljava ponavljanje krivičnog postupka i u korist i na štetu osuđenog,¹⁰ kao i iz odredbe člana 14., stav 7. MPGPP, koja predviđa ponavljanje postupka samo u korist, ali ne i na štetu osuđenog.¹¹

Ponavljanje krivičnog postupka dozvoljeno je samo u slučajevima i pod uslovima propisanim krivičnim procesnim zakonodavstvom, te na zahtjev ovlaštene osobe.¹² Prvi uslov za ponavljanje postupka je postojanje pravosnažne¹³ sudske odluke (rješenje ili presuda).¹⁴ Drugi uslov je postojanje formalnopravnog uslova, t.j. pismenog zahtjeva ovlaštene osobe. Treći bitni uslov je ispunjavanje zakonskog razloga (osnove) za ponavljanje postupka.¹⁵ Ponavljanje krivičnog postupka svodi se na preispitivanje pravosnažnih sudske odluka sa materijalnog aspekta, jer se preispitivanje odnosi na presuđenu krivičnu stvar (*res iudicata*).¹⁶

Zahtjevom za ponavljanje krivičnog postupka nije dozvoljeno tražiti ponovno razmatranje pravnih pitanja o kojima je već odlučeno ili novu ocjenu neizmijenjenog činjeničnog stanja, jer ponavljanje krivičnog postupka predstavlja njegovo vraćanje u neku od ranijih faza, iz koje se taj postupak ponovo vodi.¹⁷

124

---

da zakonska pravila trebaju osigurati da niko nevin ne bude osuđen, a da se učinitelju krivičnog djela izrekne krivičnopravna sankcija, pod uslovima i u postupku propisanim u zakonu.

10 Tako: B. Pavilić, *Kazneno pravo Vijeća Europe (izvori, komentari, praksa)*, Zagreb 2006, 131-132. i V. D. Degan/B. Pavilić, *Međunarodno kazneno pravo*, Rijeka 2005, 78-82.

11 M. Hadžiomergić *et al.*, 811. Iako se ponavljanjem krivičnog postupka pokušava dosegnuti istina, to je u biti protivno načelu pravosnažnosti sudske odluka i načelu *ne bis in idem*. O tome: T. Bubalović (2011), 244.

12 Član 324. ZKP BiH. Iako ograničena, mogućnost ponavljanja krivičnog postupka govori u prilog stavu da se sve odluke u načelu donose privremeno, da i presudu za koju se smatra da je bila ispravna u trenutku donošenja treba preispitati i izmijeniti ako zbog novih okolnosti drugačije rješenje postane poželjnije, pri čemu treba voditi računa o tome da učinjene greške zahtijevaju preispitivanje odluka tek ako upućuju na sumnju o bitnoj ispravnosti tih odluka. O tome: M. Damaška, 187-189. Istovremeno, neophodno je naglasiti i potrebu da svaki krivični postupak bude okončan u razumnom roku, u cilju pravne sigurnosti, iz kojeg razloga se i pravosnažnost odluke u krivičnoj stvari smatra potvrdom njene pravilnosti i zakonitosti, te pretpostavkom za izvršenje takve odluke. Tako: H. Sijerčić-Čolić (2012), 153.

13 Pravosnažnost odluka nastupa kada se više ne mogu pobijati žalbom kao redovnim pravnim lijekom ili kada žalba na takve odluke nije dopuštena, što je propisano u odredbama članova 178., stav 1. i 181., stav 2. ZKP BiH.

14 Pravosnažnost podrazumijeva da se ni jedan dio takve odluke ne može pobijati redovnim pravnim lijekovima (formalna pravosnažnost), te da se istoj osobi o istoj krivičnoj stvari ne može ponovo suditi (*res iudicata pro veritate habetur*, materijalna pravosnažnost), jer se takva odluka smatra istinitom i konacnom. Uporedi: M. Hadžiomergić *et al.*, 811. i T. Bubalović (2011), 242.

15 Detaljnije: M. Hadžiomergić *et al.*, 812-813.

16 *Ibid.*

17 Uporedi: H. Sijerčić-Čolić (2012), 154.

Važno je istaknuti da opšti uslov podrazumijeva samo domaće sudske odluke, s obzirom da u postupku priznanja i izvršavanja strane krivične presude kod sudova u BiH nije dozvoljeno podnošenje zahtjeva za ponavljanje krivičnog postupka, iz čega slijedi da bi se ovaj vanredni pravni lijek mogao podnijeti samo državi moliteljici, odnosno njenom суду koji je donio prvostepenu odluku.¹⁸

Rješenja sadržana u propisima koji uređuju krivični postupak na teritoriji BiH u najvećoj mjeri korespondiraju rješenjima ZKP BiH kada je ovaj vanredni pravni lijek u pitanju, te uređuju samo ponavljanje postupka,¹⁹ uz razliku ZKP RS, koji jedini poznaje i zahtjev za zaštitu zakonitosti²⁰ kao posebnu vrstu vanrednog pravnog lijeka.

ZKP BiH propisuje više oblika ponavljanja krivičnog postupka: (1) nepravo ponavljanje krivičnog postupka (član 324a.), (2) nastavljanje krivičnog postupka (član 325.), (3) ponavljanje postupka završenog pravosnažnim rješenjem (član 326.), (4) ponavljanje postupka u korist osuđenog (član 327.) i (5) ponavljanje krivičnog postupka na štetu osuđenog (član 328.).²¹

3.1.1. Nepravo ponavljanje krivičnog postupka

Izmjenama ZKP BiH iz 2008. godine²² kao jedan od oblika ovoga vanrednog

---

¹⁸ Tako prema odluci Vrhovnog suda FBiH, Kž-558/99 od 18.04.2000. – preuzeto iz: M. Hadžiomeragić et al., 813.

¹⁹ U odnosu na rješenja prije 2003., ova oblast je sužena, odnosno učinjen je pokušaj da se i ona priлагodi tadašnjem razvoju krivičnoprocesnih odnosa u BiH. Tako: H. Sijerčić-Čolić, „Krivično procesno zakonodavstvo u BiH – glavni izazovi nakon reforme krivičnog zakonodavstva 2003. godine“, *Pravo i pradva (časopis za pravnu teoriju i praksu)*, godina XII, broj 1., Sarajevo 2013, 75-76.

²⁰ Legislativno rješenje Zakonu o krivičnom postupku Republike Srpske – ZKP RS, Službeni glasnik RS, br. 53/2012 čini se potpunije, s obzirom da protiv nekih odluka redovni pravni lijek nije dopušten, a i drugostepeni sud je vezan žalbenim osnovima. O tome: T. Bubalović/N. Pivić (2014), 205., V. Ikanović, „Pravni lijekovi iz ZKP BiH iz 2003. godine u praksi sudova u BiH (poređenje sa sistemom pravnih lijekova prije 2003. godine)“ u okviru: *Savremene tendencije krivičnog procesnog prava u Srbiji i regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva (normativni i praktični aspekti)*, (ur. A. Petrović/I. Jovanović), Beograd 2012, 274-277.

²¹ Detaljnije: T. Bubalović/N. Pivić (2014), 198. i T. Bubalović, „Novela Zakona o kaznenom postupku Bosne i Hercegovine od 17.06.2008. (pozitivna rješenja i iznevjerena očekivanja)“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Zagreb, vol. 15, broj 2/2008, 1136. i 1148-1152.

²² Odredbom člana 98. Zakona o izmjenama i dopunama ZKP BiH, Službeni glasnik BiH br. 58/08, dodan je član 324a. (Nepravo ponavljanje krivičnog postupka). Na teritoriji BiH, neznatno različito rješenje nudi samo Zakon o krivičnom postupku Brčko Distrikta BiH – ZKP BD BiH, Službeni glasnik BD BiH, br. 33/13 i 27/14, čije rješenje odgovara ZKP BiH, Zakonu o krivičnom postupku FBiH – ZKP FBiH, Službene novine FBiH br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13 i 59/14 i ZKP RS, uz dodatnu određbu kojom je izričito regulisano da se u postupku nepravog ponavljanja krivičnog postupka ne primjenjuju odredbe člana 304. ZKP BD BiH, koje se odnose na žalbu kao redovan pravni lijek, odnosno sjednicu vijeća.

pravnog lijeka predviđeno je i nepravo ponavljanje krivičnog postupka. Određeno je da se pravosnažna presuda može preinačiti i bez ponavljanja krivičnog postupka, ako je u dvjema presudama ili u više presuda protiv istog osuđenog pravosnažno izrečeno više kazni, a nisu primijenjene odredbe o odmjeravanju jedinstvene kazne za djela u sticaju (član 324a., stav 1. ZKP BiH).²³ Preinačavaju se ranije presude u dijelu koji se odnosi na odluku o kazni i izriče se jedinstvena kazna. Za donošenje nove presude nadležan je prvostepeni sud koji je sudio u predmetu u kojem je izrečena najstrožija vrsta kazne, odnosno sud koji je izrekao najveću kaznu, ukoliko su kazne istovrsne, ili sud koji je posljednji izrekao kaznu, ako su kazne jednake.²⁴

Prethodno opisano preinačavanje pravosnažne presude dešava se bez ponavljanja krivičnog postupka (zbog toga i naziv – nepravo ponavljanje),²⁵ a novu presudu donosi sud na sjednici vijeća, na prijedlog ovlaštene osobe, te po saslušanju protivne strane.²⁶ Ukoliko su pri izricanju kazne uzete u obzir i presude drugih sudova, nova pravosnažna presuda se i njima dostavlja.²⁷ Potrebno je imati u vidu da su slučajevi koji mogu dovesti do nepravog ponavljanja krivičnog postupka u BiH djelimično izmijenjeni s obzirom na sadržaj odredbe koja propisuje odmjeravanje kazne osuđenoj osobi²⁸ i zabranu suđenja u odsustvu.²⁹

126

U okviru Glave XXIII ZKP RSS (Postupci za preinačenje pravosnažne presude) regulisan je i postupak za izricanje jedinstvene kazne, koji je nešto šire uređen u odnosu na odredbe ZKP BiH koje se odnose na nepravo ponavljanje krivičnog postupka.

²³ Član 324a., stav 1. ZKP BiH. Odredbom člana 53. ZKP BiH propisana su pravila za izricanje kazne za krivična djela počinjena u sticaju.

²⁴ Član 324a., stav 2. ZKP BiH, dok se prema odredbi člana 497., stav 2. ZKP RH pravosnažna presuda može preinačiti u pogledu odluke o kazni u korist osuđenika i u slučajevima i pod uslovima propisanim posebnim zakonom.

²⁵ Krivični postupak se ne ponavlja, jer nema novih činjenica i dokaza koji bi to zahtijevali, nego je potrebno uskladiti izrečene kazne sa odredbama o odmjeravanju jedinstvene kazne za krivična djela u sticaju. Sud dakle samo donosi novu odluku o kazni, bez razmatranja činjeničnih i pravnih pitanja. Uporedi: H. Sijerčić-Čolić (2012), 155., T. Bubalović (2011), 245-246. i presude Vrhovnog suda RH I-Kž-835/2012-4 od 13.03.2013. i Kž-512/94 od 25.08.1994. – preuzeto iz: T. Bubalović/N. Pivić (2014), 199.

²⁶ Član 324a., stav 3. ZKP BiH. Za razliku od ZKP FBiH i ZKP BD BiH, koji odgovaraju rješenjima ZKP BiH, ZKP RS u članu 341., stav 3. propisuje i obavezno saslušanje branioca.

²⁷ Član 324a., stav 4. ZKP BiH.

²⁸ Član 55. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine – KZ BiH, Službeni glasnik BiH br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14 i 40/15 propisuje način odmjeravanja kazne ukoliko se osuđenoj osobi sudi za krivično djelo učinjeno prije započinjanja izdržavanja kazne po ranijoj osudi ili za krivično djelo učinjeno za vrijeme izdržavanja kazne zatvora, dugotrajnog zatvora ili malo-ljetničkog zatvora.

²⁹ Odredba člana 247. ZKP BiH glasi: „*Optuženom se ne može suditi u odsustvu.*“

Razlike se odnose na razloge za pokretanje ovakvog postupka, koji pored neprimjenjivanja odredbe o odmjeravanju jedinstvene kazne za djela u sticaju, pretpostavljaju još dva slijedeća slučaja:

a) ako je prilikom izricanja jedinstvene kazne, primjenom odredbi o sticaju, uzeta kao utvrđena kazna koja je već obuhvaćena u kazni izrečenoj prema odredbama o sticaju u nekoj ranijoj presudi,³⁰ u kojem slučaju o zahtjevu za izricanje jedinstvene kazne odlučuje sud koji je sudio u prvom stepenu i pogriješio prilikom izricanja jedinstvene kazne, jer je uzeo u obzir kaznu koja je već obuhvaćena u nekoj drugoj presudi;³¹

b) ako se pravosnažna presuda, kojom je za više krivičnih djela izrečena jedinstvena kazna, ne bi mogla izvršiti u jednom dijelu, radi amnestije ili pomilovanja,³² u kojem slučaju nadležnost pripada sudu koji je sudio u prvom stepenu.³³

O zahtjevu za izricanje jedinstvene kazne, prema ZKP RSS, sud odlučuje presudom, kojom može odbiti ili usvojiti zahtjev.³⁴ U slučaju da utvrdi da nema niti jednog od propisanih razloga za podnošenje zahtjeva za izricanje jedinstvene kazne, sud će takav zahtjev odbiti,³⁵ a ukoliko usvoji zahtjev, sud će takvom presudom preinačiti ranije presude u pogledu odluka o kazni i izreći jedinstvenu kaznu ili preinačiti presudu u pogledu izrečene jedinstvene kazne u kojoj je pogrešno uzeta u obzir kazna koja je već obuhvaćena u nekoj ranijoj presudi, odnosno preinačiti presudu u pogledu kazne i izreći novu kaznu ili će utvrditi koliko se od kazne koja je izrečena ranijom presudom ima izvršiti.³⁶

30 Član 401., stav 1. Zakona o krivičnom postupku Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije – ZKP SFRJ, prečišćeni tekst, Službeni list SFRJ br. 26/86, 87/74, 89/57 i 90/03, član 552., tačka 2) ZKP RSS i član 421., stav 1., tačka 2) ZKP RCG.

31 Čla 401., stav 3. ZKP SFRJ i član 553., tačka 2) ZKP RSS.

32 Član 552., tačka 3) ZKP RSS i član 421., stav 1., tačka 3) ZKP RCG, koji pored amnestije i pomilovanja sadrži i termin „ili iz drugih razloga“ (a što je identično odredbi člana 401., stav 2. ZKP SFRJ), dok tačka 4) istog člana kao jedan od razloga propisuje i slučaj kada u presudi nije uračunato vrijeme provedeno u ekstradicionom pritvoru, u kojem slučaju će sud koji je sudio u prvom stepenu preinačiti presudu u dijelu odluke o kazni, tako što će u izrečenu kaznu uračunati vrijeme provedeno u ekstradicionom pritvoru.

33 Član 402., stav 4. ZKP SFRJ i član 553., tačka 3) ZKP RSS. Ista legislativna rješenja sadrži i odredba člana 498., stav 1. ZKP RH, s tim da poznaje još i jedan dodatni razlog za preinaku pravosnažne presude bez obnove kaznenog postupka, a to je slučaj kada se nakon pravosnažnosti presude pojave okolnosti kojih nije bilo kada se izricala presuda ili sud za njih nije znao iako su postojale, a one bi očito dovele do blaže osude. Tada je zahtjev dopušten i u odnosu na presudu donesenu na temelju sporazuma stranaka, u kojem slučaju prvostepeni sud, ukoliko prihvati zahtjev, svojom presudom preinačava pravosnažnu presudu u pogledu odluke o kazni, a u suprotnom rješenjem odbija zahtjev za obnovu.

34 Član 554. stav 3. ZKP RSS.

35 Član 555. ZKP RSS.

36 Član 556. ZKP RSS.

Odlukom Vrhovnog suda FBiH broj 070-0-Kt-08-000146 od 08.07.2008. godine je zauzeto stanovište da zahtjev za ponavljanje krivičnog postupka nije moguće uspješno podnijeti ako se temelji na činjeničnom stanju. (Bilten sudske prakse Vrhovnog suda FBiH, broj 2, Sarajevo, 7-12 2008.)

Rješenjem Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 016856 14 Kž od 07.08.2014. godine je utvrđeno da je zahtjev za nepravo ponavljanje krivičnog postupka preuranjen, ali je žalba uvažena i predmet vraćen na ponovno odlučivanje, jer se pravosnažne presude preinačuju bez ponavljanja krivičnog postupka, ako su prilikom njihovog izricanja postojali uslovi za primjenu odredbi o odmjeravanju jedinstvene kazne za djela u sticaju, a te odredbe nisu primjenjene – pa se zato pri odlučivanju o osnovanosti zahtjeva treba utvrditi i da li su pravosnažno izrečene kazne zatvora izdržane i kada su izdržane – jer od toga zavisi mogućnost primjene odredbi o odmjeravanju jedinstvene kazne za djela u sticaju – a to nije urađeno. (Bilten sudske prakse Vrhovnog suda FBiH, broj 1-2, Sarajevo, 1-12 2014.)

U odluci Vrhovnog suda FBiH broj 1 0 K 004413 10 Kž od 23.09.2010. godine se navodi: „U pobijanom rješenju pogrešno su predloženi dokazi cijenjeni u meritumu, a trebalo ih je cijeniti u formalno-pravnom smislu i po tom osnovu zahtjev za ponavljanje krivičnog postupka odbaciti. Kako su dokazi cijenjeni meritorno, slijedi da je postojala dužnost dostavljanja zahtjeva protivnoj stranci na odgovor, izviđanja činjenica i pribavljanja dokaza istaknutih u zahtjevu i/ili eventualnom odgovoru na zahtjev – a tek tada bi se stekli uslovi za odlučivanje o zahtjevu.“ (Bilten sudske prakse Vrhovnog suda FBiH, broj 2, Sarajevo, 7-12 2010.)

Odlukom Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 001427 11 Kv 24 od 22.04.2011. godine odbačen je zahtjev za ponavljanje krivičnog postupka, jer nije dostavljena pravosnažna presuda kao dokaz da je po presude došlo uslijed krivičnog djela sudiјe.

Odlukom Okružnog suda u Banjoj Luci broj 11 0 K 003502 12 Kvl-p od 01.03.2012. godine uvažen je zahtjev za nepravo ponavljanje krivičnog postupka i utvrđena jedinstvena kazna u skladu sa zakonom.

3.1.2. Nastavljanje krivičnog postupka obustavljenog zbog procesnih smetnji

Krivični postupak obustavljen rješenjem ili presudom zbog procesnih smetnji, u zakonom predviđenim slučajevima može se nastaviti, ali on ne predstavlja pravo ponavljanje krivičnog postupka. Ovaj vid ponavlja predviđen je u članu 325. ZKP BiH. Ako je krivični postupak rješenjem pravnosnažno obustavljen ili je presudom optužba pravnosnažno odbijena zato što nije bilo potrebnog odobrenja, taj će se postupak na

zahtjev tužioca nastaviti čim prestanu razlozi zbog kojih je bio obustavljen. Na osnovu podnesenog zahtjeva tužioca, sud postupak nastavlja u onoj fazi u kojoj je bio obustavljen, odnosno u kojoj je donesena presuda kojom se optužba odbija. Protiv takvog rješenja osuđeni ima pravo žalbe, jer se ta odluka donosi na njegovu štetu.

Nastavljanje krivičnog postupka je propisano u okviru odredbi o vanrednim pravnim lijekovima (Glava XXIV ZKP BiH), ali kako se niti rješenje kojim se obustavlja krivični postupak, niti pravosnažna presuda kojom se optužba odbija zbog nepostojanja potrebnog odobrenja, ne mogu smatrati presuđenom stvari (*res iudicata*) u materijalno-pravnom smislu, ova procesna ustanova ne prestavlja ponavljanje krivičnog postupka u užem smislu.³⁷ Još jedan od razloga za to je i činjenica da se krivični postupak u navedenim situacijama nastavlja u fazi u kojoj je bio obustavljen, odnosno u fazi u kojoj je donesena presuda kojom je optužba odbijena.³⁸

Ovlaštena osoba za podnošenje zahtjeva za nastavljanje krivičnog postupka u ovom slučaju je tužilac,³⁹ ali i optuženi isto tako može biti zainteresovan da se krivični postupak nastavi.⁴⁰ Odluku, odnosno rješenje o nastavljanju krivičnog postupka funkcionalno je nadležno donijeti tročlano vijeće suda,⁴¹ a o žalbi na ovaku odluku odlučuje vijeće apelacionog odjeljenja Suda.⁴²

3.1.3. Ponavljanje krivičnog postupka završenog pravnosnažnim rješenjem

U članu 326. ZKP BiH propisano je ponavljanje krivičnog postupka završenog pravnosnažnim rješenjem, u dva slučaja:

a) Krivični postupak koji je pravnosnažnim rješenjem obustavljen prije početka glavnog pretresa, može se ponoviti na zahtjev tužioca ako se podnesu novi dokazi,⁴³na

---

³⁷ Detaljnije: M. Hadžiomeragić *et al.*, 813.

³⁸ Šire vidi: M. Hadžiomeragić *et al.*, 811. i 813-814. i H. Sijerčić-Čolić (2012), 155-156.

³⁹ Član 325. ZKP BiH.

⁴⁰ Interes optuženog za nastavljanje krivičnog postupka posebno može egzistirati u slučaju kada mu je određen pritvor, a on smatra da su se nakon određenog vremena stvorile mogućnosti da se krivični postupak dovrši na način koji je za njega povoljan. Tako i: M. Hadžiomeragić *et al.*, 813.

⁴¹ Detaljnije o nadležnom vijeću suda vidi naslov 4. (Postupak odlučivanja po zahtjevu za ponavljanje krivičnog postupka).

⁴² Prema sadržaju odredbe člana 321., stav 1. ZKP BiH, o žalbi na prvo stepeno rješenje odlučuje vijeće apelacionog odjeljenja, ako u istom zakonu nije drugačije određeno.

⁴³ Riječ je o slučajevima različitim od onog propisanog u odredbi člana 325. ZKP BiH. Iako legislativno rješenje poznaće samo termin „novi dokazi“, a ne i nove činjenice, očigledno je da ti novi dokazi u sebi moraju sadržavati nove činjenice u odnosu na one iz pravosnažne odluke koja se putem instituta ponavljanja krivičnog postupka nastoji izmijeniti. Vidi: M. Hadžiomeragić *et al.*, 814. i H. Sijerčić-Čolić (2012), 156.

osnovu kojih se sud može uvjeriti da su se stekli uslovi za ponovno pokretanje krivičnog postupka (stav 1.).⁴⁴To znači da iz novih dokaza mora proizilaziti osnovana sumnja da je osumnjičeni počinio krivično djelo.⁴⁵Riječ je o istom standardu dokazivanja koji je potreban za potvrđivanje optužnice.

b) Krivični postupak koji je pravnosnažno obustavljen do početka glavnog pretresa može se ponovitiako je tužilac odustao od gonjenja, ako se dokaže da je do odustajanja došlo uslijed krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja tužioca (stav 2.). U tom slučaju mora se raditi o krivičnom djelu zloupotrebe službenog položaja tužioca, koje je dokazano pravnosnažnom presudom. Ako postupak protiv tužioca ne može da se sproveđe (zato što je umro ili što postoje okolnosti koje isključuju krivično gonjenje), krivično djelo može da se utvrđuje i drugim dokazima.

Novi, mješoviti krivični postupak⁴⁶ poznaje samo jednu procesnu situaciju u kojoj se može koristiti ovaj modus vanrednog pravnog lijeka, a radi se o povlačenju optužnice nakon što je ista potvrđena, kada sudija za prethodno saslušanje rješenjem obustavlja krivični postupak.⁴⁷ Razlika između ovog i tzv. pravog ponavljanja krivičnog postupka jeste ta što se kod pravog ponavljanja vrši izviđaj, a u ovom slučaju odlučuje se na temelju pismenog zahtjeva tužioca i novih dokaza. Posebno je regulisana mogućnost ponavljanja krivičnog postupka pravosnažno obustavljenog do početka glavnog pretresa zbog odustanka tužioca od krivičnog gonjenja, ukoliko se dokaže da je do odustanka došlo zbog toga što je tužilac počinio krivično djelo zloupotrebe službenog položaja.⁴⁸ Iz prethodno navedenog slijedi da je ponavljanje krivičnog postupka koji je završen pravosnažnim rješenjem zakonski moguće po dva različita

⁴⁴ Takva mogućnost propisana je odredbom člana 326., stav 1. ZKP BiH i člana 500. ZKP RH, s tim da je ZKP RH ovu mogućnost ograničio rokovima.

⁴⁵ „*Osnovana sumnja je viši stepen sumnje, zasnovan na prikupljenim dokazima koji upućuju na zaključak da je izvršeno krivično djelo.*“ Tako prema članu 20., tačka L) ZKP BiH, članu 21., tačka M) ZKP FBiH, članu 20., tačka M) ZKP BD BiH i članu 20., tačka LJ) ZKP RS.

⁴⁶ Novi koncept krivičnog postupka uspostavljen je usvajanjem novih procesnih zakona na svim nivoima u BiH 2003. godine, a ranija četiri vanredna pravna lijeka zamijenjena su samo jednim, kada je riječ o rješenjima na državnom nivou. Tako: M. Hadžiomeragić *et al.*, 814., T. Bubalović, *Krivični zakoni Federacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 2003. i H. Sijerčić-Čolić (2013), 57-92.

⁴⁷ Prema odredbi člana 232., stav 1. ZKP BiH, tužilac može povući optužnicu, bez prethodnog odobrenja, do njenog potvrđivanja, a nakon toga, pa do početka glavnog pretresa – samo uz odobrenje sudske komisije za prethodno saslušanje koji je potvrdio optužnicu. U drugim slučajevima, kao što su obustavljanje istrage (član 224. ZKP BiH), odbijanje svih ili nekih tačaka optužnice (član 228. ZKP BiH) i povlačenje optužnice prije potvrđivanja (član 232. ZKP BiH), kada se takođe mogu pojaviti novi dokazi, nije neophodno koristiti vanredni pravni lik, jer postoji mogućnost ponovnog otvaranja istrage, odnosno podnošenja nove ili izmijenjene optužnice.

⁴⁸ Član 326., stav 2. ZKP BiH.

osnova – podnošenjem novih dokaza i dokazivanjem da je tužilac odustao od krivičnog gonjenja zbog izvršenja krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja.⁴⁹

3.1.4. Ponavljanje krivičnog postupka završenog pravnosnažnom presudom

Ponavljanje krivičnog postupka koji je okončan pravnosnažnom presudom postoji u dva oblika: (a) u korist osuđenog i (b) na štetu osuđenog.

a) Pravo ponavljanje postupka –u korist osuđenog

Prema odredbi člana 327., stav 1. ZKP BiH, krivični postupak završen pravosnažnom presudom⁵⁰ može se ponoviti u korist osuđenog:

- (a) ako se dokaže da je presuda zasnovana na lažnoj ispravi ili na lažnom iskazu svjedoka, vještaka ili tumača;
- (b) ako se dokaže da je do presude došlo uslijed krivičnog djela sudije ili osobe koja je vršila istražne radnje;
- (c) ako se iznesu nove činjenice ili se podnesu novi dokazi, koji i pored dužne pažnje i opreza nisu mogli biti predstavljeni na glavnom pretresu, a koji su sami za sebe, ili u vezi sa ranijim dokazima, podobni da prouzrokuju oslobođanje osobe koja je bila osuđena ili njenu osudu po blažem krivičnom zakonu;
- (d) ako je neka osoba za isto krivično djelo više puta osuđena ili ako je više osoba osuđeno zbog istog djela koje je mogla učiniti samo jedna osoba ili neka od njih;
- (e) ako se u slučaju osude za produženo krivično djelo ili za drugo krivično djelo koje po zakonu obuhvata više istovrsnih ili više raznovrsnih radnji iznesu nove činjenice ili podnesu novi dokazi koji ukazuju da osuđeni nije učinio radnju koja je obuhvaćena djelom iz osude, a postojanje ovih činjenica bi bilo od bitnog uticaja na odmjeravanje kazne;
- (f) ako Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Dom za ljudska prava ili Evropski sud za ljudska prava (dalje: ESLJP) utvrdi da su u toku postupka kršena ljudska prava i osnovne slobode i ako je presuda zasnovana na tom kršenju;⁵¹

---

⁴⁹ Tako: M. Hadžiomergagić *et al.*, 815.

⁵⁰ Iako presude prije pravosnažnosti u pravilu prolaze više sudske provjera, moguće je da se u nekim od njih zadrže određene nepravilnosti i nezakonitosti, čije otklanjanje je potrebno dopustiti, što se čini, izuzetno, njihovim ponovnim preispitivanjem pomoću vanrednih pravnih lijeкова, kako bi one postale ne samo zakonski utemeljene, nego i društveno legitimne. Tako: T. Bubalović (2011), 242. i T. Bubalović/N. Pivić (2014), 198.

⁵¹ Član 327., stav 1. ZKP BiH.

⁵² Strožiji uslovi koji se odnose na vanredne pravne lijekove (za razliku od redovnih) pokušaj su uskla-

Riječ je o ponavljanju postupka u korist osuđenog koji se označava kao *pravo ponavljanje krivičnog postupka*.

Ključna značajka ponavljanja krivičnog postupka je postojanje novih činjenica, koje se pojavljuju u različitim modusima.⁵³ Ako je kao razlog za ponavljanje naznačeno da je presuda zasnovana na lažnoj ispravi ili na lažnom iskazu svjedoka, vještaka ili tumača, odnosno da je do presude došlo uslijed krivičnog djela sudske ili osobe koja je vršila istražne radnje, dokaz za ove tvrdnje mora biti pravosnažna presuda kojom su navedene osobe oglašene krivima za relevantna krivična djela. U slučaju da su osobe protiv kojih bi se trebao provesti krivični postupak umrle ili se postupak ne može provesti zbog okolnosti koje isključuju krivično gonjenje (kao što su amnestija ili zastarjelost krivičnog gonjenja), dozvoljeno je da se prethodno navedene činjenice utvrđuju i drugim dokazima.⁵⁴ Ista mogućnost propisana je i za dokazivanje izvršenja krivičnih djela korupcije i krivičnih djela protiv službene i druge odgovorne funkcije iz Glave XIX KZ BiH od strane tužioca, kada se traži ponavljanje krivičnog postupka završenog pravosnažnom obustavom do početka glavnog pretresa, jer je tužilac odustao od gonjenja.⁵⁵ Pravosnažna presuda predstavlja primarni standard za dokazivanje osnova za ponavljanje krivičnog postupka, a propisani su i uslovi pod kojima je dozvoljen i supsidijarni standard dokazivanja, drugim dokazima, u slučajevima kada ne postoji mogućnost da se provede krivični postupak, iz procesnih ili objektivnih razloga.⁵⁶ Svih šest zakonskih osnova propisanih za ponavljanje krivičnog postupka u užem smislu odnose se na nove činjenice i dokaze, u različitim oblicima, a njihovo isticanje nije ograničeno rokom, niti vrstom izrečene krivičnopravne sankcije ili prethodnim podnošenjem žalbe.⁵⁷ Predmet tzv. pravog ponavljanja krivičnog postupka je pravosnažna presuda kojom se optuženi oglašava krivim, presuda koja je rezultat redovnog krivičnog postupka i presuda na osnovu priznanja, sporazuma o priznanju krivice ili zahtjeva za izdavanje kaznenog naloga.⁵⁸

(a) Ponavljanje krivičnog postupka u korist osuđenog može se tražiti ako se dokaze da je presuda zasnovana na lažnoj ispravi ili lažnom iskazu svjedoka, vještaka

divanja načela pravne sigurnosti, koje pretpostavlja stabilnost sudskih odluka i načela pravednosti, koje zahtijeva ispravke ozbiljnih grešaka u pravosnažnim presudama. Vidi: D. Krapac, 628.

⁵³ M. Hadžiomeragić *et al.*, 811.

⁵⁴ Član 327., stav 2. ZKP BiH.

⁵⁵ Član 326., stav 2. ZKP BiH.

⁵⁶ Tako prema: M. Hadžiomeragić *et al.*, 820-821.

⁵⁷ Vidi: *Ibid.*, 816.

⁵⁸ Moguće je da predmet ponavljanja bude i oslobađajuća presuda ili presuda kojom se optužba odbija, ako optuženi ima pravni interes za to.

ili tumača. I iskaz i isprava, kao dokazi, moraju posjedovati dvije bitne karakteristike – moraju biti lažni, a istovremeno moraju biti i od odlučujućeg uticaja na ishod krivičnog postupka.⁵⁹ Da je isprava lažna, dokazuje se pravosnažnom osuđujućom presudom⁶⁰ za krivično djelo krivotvorene službene isprave, pri čemu je dovoljno da se osudi lice koje je sačinilo ili upotrijebilo takvu ispravu.⁶¹ Pravosnažna osuđujuća presuda za krivično djelo davanje lažnog iskaza⁶² dokaz je da je svjedok, vještak ili tumač dao lažan iskaz, a isto se odnosi i na prevodioca. Lažni iskazi osumnjičenog, odnosno optuženog, podstrelka i pomagača nisu razlozi za ponavljanje krivičnog postupka, zbog njihove različite uloge u krivičnom postupku u odnosu na svjedoka, vještaka, tumača ili prevodioca.⁶³ Ponavljanje krivičnog postupka zbog lažnog iskaza dozvolit će se ukoliko postoje dvije pravosnažne odluke, od kojih je jedna zasnovana na takvom iskazu, a drugom je svjedok, vještak ili tumač osuđen za davanje lažnog iskaza u pravosnažno okončanom postupku.⁶⁴ Sličan razlog za reviziju konačne osuđujuće odluke ili izreke o kazni poznaje i Rimski statut.⁶⁵

(b) Postoji razlog za ponavljanje krivičnog postupka i ako se dokaže da je do preseude došlo uslijed krivičnog djela sudije ili osobe koja je vršila istražne radnje.⁶⁶ I u

⁵⁹ S obzirom na navedene dvije osobine, ukoliko je svjedok dao lažan iskaz u istrazi, a taj iskaz nije izведен kao dokaz na glavnem pretresu, nisu se stekli uslovi za ponavljanje krivičnog postupka, jer presuda nije ni zasnovana na takvom, lažnom dokazu. Dakle, da bi bio podoban za ponavljanje krivičnog postupka, dokaz mora biti i lažan i od odlučujućeg uticaja na ishod postupka. Vidi i: M. Hadžiomeragić *et al.*, 816.

⁶⁰ Pravosnažna osuđujuća presuda predstavlja novu činjenicu, pa će sud u suprotnom, u pravilu, zahtjev za ponavljanje krivičnog postupka odbaciti, shodno odredbi člana 331., stav 1. ZKP BiH. Na osnovu ovjerene izjave svjedoka u kojoj tvrdi da je dao lažan iskaz ne može se tražiti ponavljanje krivičnog postupka, jer takva izjava ne predstavlja adekvatan dokaz. Suprotno navedenom, ako nastupi zastara krivičnog gonjenja, lažni iskaz mogao bi se utvrditi ponovnim saslušanjem svjedoka.

⁶¹ Član 226. KZ BiH.

⁶² Član 235. KZ BiH.

⁶³ Više o tome: M. Hadžiomeragić *et al.*, 816., uz napomenu da odredba člana 473., stav 1., tačka 1) ZKP RSS u okviru ovog razloga za ponavljanje krivičnog postupka obuhvata i lažni iskaz stručnog savjetnika (prema odredbi člana 125., stavovi 1. i 2. ZKP RSS, stručni savjetnik je lice koje raspolaže stručnim znanjem iz oblasti u kojoj je određeno vještačenje i kojeg stranka može izabrati i ovlastiti, kada bude određeno vještačenje), te saokrivenog, a odredba člana 501., stav 1., tačka 1) ZKP RH pored isprave i iskaza obuhvata i snimke.

⁶⁴ Tako prema odluci Vrhovnog suda Republike Srbije Kž. II 1489/02 od 19.05.2003., Bilten Vrhovnog suda Republike Srbije broj 2/2003, 18. – preuzeto iz: M. Hadžiomeragić *et al.*, 816-817.

⁶⁵ Član 84., stav 1., tačka B) Rimskog statuta kao razlog navodi okolnosti kada se naknadno otkrije da su važni dokazi, koji su uzeti u obzir na sudenju i za osnovicu osuđujuće odluke bili lažni ili krivotvoreni. Uporedi: A. Kaseze, *Međunarodno krivično pravo*, Beograd 2005, 512-514. i V. D. Degan/B. Pavišić, 479.

⁶⁶ Odredbom člana 343., stav 1., tačka B) ZKP RS ostavljena je mogućnost da ovaj razlog postoji i kada do presude dođe uslijed krivičnog djela tužioca. Prema odredbi člana 473., stav 1., tačka 2) ZKP RSS, ovaj razlog za ponavljanje krivičnog postupka nešto je oštire postavljen, jer obuhvata i krivična djela

ovom slučaju potrebno je postojanje dvije pravosnažne presude, jedne koja je posljedica izvršenja krivičnog djela sudske osobe koja je vršila istražne radnje i druge kojom je utvrđeno da su naznačena lica izvršila krivična djela.⁶⁷ Osoba koja je vršila istražne radnje može biti ovlaštena službena osoba, a ona krivično djelo, s obzirom na prava i obaveze koje joj pripadaju u okviru krivičnog postupka, može izvršiti samo u fazi istrage, dok sudska osoba krivično djelo može izvršiti u bilo kojoj fazi krivičnog postupka. Pred Međunarodnim krivičnim sudom može se zahtijevati revizija konačne osuđujuće odluke ili izreke o kazni ukoliko je jedan ili više sudske osobe sudjelovali u donošenju osuđujuće odluke ili potvrde optužbi, u tom predmetu počinio tešku povredu pravila sudijske dužnosti, a težina tih povreda dovoljna je za opravdanje smjenjivanja tog sudske osobe sa dužnosti.⁶⁸

U slučajevima iz člana 327., stav 1., tačke A) i B) ZKP BiH, mora se pravosnažnom presudom dokazati da su navedene osobe oglašene krivim za odnosna krivična djela. Ako se postupak protiv ovih osoba ne može provesti zbog toga što su umrle ili što postoje okolnosti koje isključuju krivično gonjenje, činjenice u navedenim slučajevima mogu se utvrditi i drugim dokazima.

134

(c) Najčešći razlog za ponavljanje krivičnog postupka je iznošenje novih činjenica ili podnošenje novih dokaza, koji i pored dužne pažnje i opreza nisu mogli biti predstavljeni na glavnem pretresu, a koji su sami za sebe ili u vezi sa ranijim dokazima podobni da prouzrokuju oslobođenje osobe koja je bila osuđena ili njenu osudu po blažem krivičnom zakonu.⁶⁹ Ove nove činjenice i dokazi moraju biti važni za krivični predmet i odlučni za donošenje sudske odluke, te novi po svom sadržaju i svojoj srži.⁷⁰ Pored naznačenog, potrebno je utvrditi i da se nove činjenice i dokazi nisu

---

javnog tužioca, sudske osobe i lica koje je preduzimalo dokazne radnje, kojem rješenju odgovara i odredba člana 501., stav 1., tačka 2) ZKP RH, dok se u odredbi člana 424., stav 1., tačka 2) ZKP RCG nalazi termin „*dokazne radnje*“, umjesto „*istražne radnje*“.

⁶⁷ Sudija može izvršiti krivično djelo Kršenje zakona od strane sudske osobe iz člana 238. KZ BiH, a osoba koja je vršila istražne radnje može izvršiti krivično djelo Protivpravno lišenje slobode iz člana 147. KZ BiH. Detaljnije: M. Hadžiomergagić *et al.*, 817.

⁶⁸ Član 84., stav 1., tačka C) Rimskog statuta.

⁶⁹ Iz sadržaja zakonske odredbe člana 327., stav 1., tačka C) ZKP BiH očigledno je da ovaj razlog za ponavljanje krivičnog postupka podrazumijeva samo presudu kojom se optuženi oglašava krivim. Različito rješenje nudi odredba člana 473., stav 1., tačka 3) ZKP RSS, koja glasi: „*ako se iznesu nove činjenice ili podnesu novi dokazi koji sami za sebe ili u vezi sa ranijim činjenicama ili dokazima mogu dovesti do odbijanja optužbe ili oslobođenja od optužbe ili do osude po blažem krivičnom zakonu*“. Ni legislativno rješenje ZKP RH [član 501., stav 1., tačka 3)] ne poznaće frazu „*koji i pored dužne pažnje i opreza nisu mogli biti predstavljeni na glavnem pretresu*“, kao ni odredba člana 424., stav 1., tačka 3) ZKP RCG.

⁷⁰ Nije dozvoljeno zahtijevati ponavljanje krivičnog postupka na temelju tvrdnji da su pogrešno ocije-

mogli iznijeti na glavnom pretresu iz opravdanih razloga. Ukoliko se radi o potpuno novim činjenicama i dokazima, za koje se do tada nije znalo, oni predstavljaju *noviter reperta* i u odnosu na njih se ne utvrđuju opravdani razlozi zbog kojih te činjenice i dokazi nisu ranije izneseni, jer se postojanje opravdanih razloga u ovom slučaju pretpostavlja. Nove činjenice i dokazi za koje se jeste znalo, ali nisu izneseni na glavnom pretresu, predstavljaju *noviter producta*, a za ove činjenice i dokaze potrebno je utvrditi da postoje opravdani razlozi zbog kojih nisu ranije mogli biti predstavljeni i pored dužne pažnje i opreza.⁷¹ Pored prethodno naznačenih karakteristika, nove činjenice i dokazi moraju biti podobni i da dovedu do oslobođanja ranije osuđene osobe, odnosno do njene (blaže) osude po blažem krivičnom zakonu, ili samostalno ili u vezi sa dokazima koji su ranije izneseni.⁷² Slijedi da je neophodno da to budu pravno relevantne činjenice, koje se direktno tiču opštih uslova postojanja krivičnog djela i krivice.⁷³ I rješenja međunarodnog krivičnog prava nude slične mogućnosti.

Pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) odbrani i tužiocu dozvoljeno je podnošenje zahtjeva za preispitivanje presude, kada se otkrije nova činjenica koja nije bila poznata u vrijeme prvostepenog suđenja ili u toku trajanja postupka po žalbi i koja nije mogla biti ranije otkrivena i pored dužne pažnje, a ova mogućnost ograničena je jednogodišnjim rokom.⁷⁴ Ako se većina u vijeću koje o zahtjevu odlučuje složi da nova činjenica, ukoliko bude dokazana, predstavlja odlučujući faktor u donošenju odluke, preispitat će presudu i izreći novu presudu nakon saslušanja stranaka.⁷⁵ Pred Međunarodnim krivičnim sudom, do revizije konačne osuđujuće odluke ili izreke o kazni može doći ukoliko budu otkriveni novi dokazi koji nisu bili dostupni u vrijeme suđenja, a ta nedostupnost se nije mogla, u cijelosti ili djelimično, pripisati stranci koja je podnijela zahtjev za reviziju, odnosno koji su dovoljno važni

---

njeni izvedeni dokazi ili na osnovu novog tumačenja prethodno iznesenih dokaza, kao ni zbog povrede zakona. Takav stav zauzet je i u odluci Vrhovnog suda Republike Hrvatske I Kž-240/96 od 24.04.1996.

⁷¹ Vidi: M. Hadžomeragić *et al.*, 818.

⁷² Prema stavu Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, izraženog u odluci Kž-159/99 od 14.06.2001., Bilten broj 1/2001, 9., medicinska dokumentacija koja dokazuje duševno oboljenje osuđenog nakon pravosnažnosti presude nije novi dokaz, jer se ne odnosi na njegovu krivicu, koja se procjenjuje na osnovu relevantnih okolnosti u vrijeme izvršenja krivičnog djela, – preuzeto iz: M. Hadžomeragić *et al.*, 818.

⁷³ Tako: M. Hadžomeragić *et al.*, 818.

⁷⁴ Pravilo 119. Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ propisuje rok za odgovor na zahtjev za preispitivanje, u trajanju od četrdeset dana, dok rok za uzvraćanje na odgovor iznosi petnaest dana.

⁷⁵ Pravilo 120. Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ. U pravilu 121. istog Pravilnika propisana je mogućnost ulaganja žalbe na takvu (novu) odluku, a pravilo 122. određuje da ukoliko se presuda čije preispitivanje se zahtijeva nalazi u žalbenom postupku, žalbeno vijeće može je vratiti pretresnom vijeću.

da bi, kada bi bili izvedeni na ranijem suđenju, doveli do drugačije odluke o krivici.⁷⁶

(d) Ukoliko je neko za isto krivično djelo više puta osuđen ili je više osoba osuđeno zbog istog djela, a to djelo je mogla učiniti samo jedna osoba ili neka od njih, riječ je o jednom od razloga za ponavljanje krivičnog postupka u užem smislu, koji u sebi sadrži dva oblika, od kojih se jedan odnosi na osudu istog lica za isto krivično djelo više (najmanje dva) puta, a drugi na osudu više lica za isto krivično djelo, iako je to krivično djelo moglo učiniti samo jedno lice ili neka od njih, ali ne sva osuđena lica.⁷⁷ Za prvi oblik neophodno je postojanje minimalno dvije pravosnažne osuđujuće presude, sa subjektivnim i objektivnim identitetom, a pretpostavka je da bi se u ponovljenom postupku sudilo za djelo o kojem je odlučeno u svim pravosnažnim presudama protiv istog osuđenog,⁷⁸ dok bi se u situaciji koju propisuje drugi oblik sudilo svim osuđenim licima po svim pravosnažnim osuđujućim presudama, u cilju prevazilaženja njihovog neslaganja, u pogledu mogućnosti da je krivično djelo izvršilo samo jedno lice ili više lica, ali svakako ne sva osuđena lica.⁷⁹ Rješenje koje nudi ZKP RSS identično je prethodno obrazloženom domaćem rješenju, s tim da ZKP RSS koristi adekvatniji termin „*koje je moglo učiniti samo jedno lice ili neka od njih*“⁸⁰ (dakle množina), dok ZKP BiH umjesto riječi „*lice*“ koristi riječ „*osoba*“, pa relevantni dio zakonske odredbe glasi „*koje je mogla učiniti samo jedna osoba ili neka od njih*“⁸¹, što upućuje na jedinu, što je neispravno, jer je moguće da je krivično djelo počinilo npr. pet od sedam lica, čemu je potvrda i sadržaj komentara procesnog krivičnog bh. zakona,⁸² kao i legislativno rješenje ZKP RH i ZKP RCG.⁸³

(e) Peti razlog za ponavljanje krivičnog postupka podrazumijeva postojanje pravosnažne presude za produženo krivično djelo ili za drugo krivično djelo koje po zakonu obuhvata više istovrsnih ili više raznovrsnih radnji,⁸⁴ ukoliko se iznesu nove činjenice

⁷⁶ Član 84., stav 1., tačka A) Rimskog statuta. Usp. A. Kaseze, 512-514.

⁷⁷ Lica na koja se odnosi drugi oblik ovog zakonskog osnova za ponavljanje krivičnog postupka nalaze se pod zaštitom načela *ne bis in idem*, propisanog članom 4. ZKP BiH.

⁷⁸ Postoji mogućnost i da to bude jedno produženo krivično djelo. Tako i prema odluci Vrhovnog suda Republike Srbije Kž-II 131/00 od 07.04.2000.

⁷⁹ Vidi: M. Hadžiomeragić *et al.*, 819.

⁸⁰ Član 473., stav 1., tačka 4) ZKP RSS.

⁸¹ Član 327., stav 1., tačka D) ZKP BiH.

⁸² M. Hadžiomeragić *et al.*, 819.

⁸³ Odredba člana 501., stav 1., tačka 4) ZKP RH u relevantnom dijelu glasi: „*koje je mogla počinjiti samo jedna osoba ili neka od njih*“, a odredba člana 424., stav 1., tačka 4) ZKP RCG: „*koje je moglo počinjiti samo jedno lice ili neka od njih*“.

⁸⁴ Ovaj razlog za ponavljanje krivičnog postupka tiče se produženog krivičnog djela (član 54. KZ BiH)

ili novi dokazi koji ukazuju da osuđeni nije učinio radnju, odnosno radnje koje su obuhvaćene djelom iz osude.⁸⁵ Kao dodatni uslov, potrebno je da nove činjenice i novi dokazi budu od bitnog uticaja na odmjeravanje kazne, što podrazumijeva primjenu odredbi o ublažavanju kazne.⁸⁶ Do primjene odredbi o ublažavanju kazne u pravilu dovode nove činjenice i dokazi, koji upućuju na zaključak da nije izvršeno više radnji, a ukoliko upućuju na neizvršenje samo jedne od većeg broja radnji, u najvećem broju slučajeva to ne utiče bitno na odmjeravanje kazne, iako može predstavljati razlog za ponavljanje krivičnog postupka, ukoliko, primjera radi, ta jedna konkretna radnja predstavlja najvažniju radnju u produženom krivičnom djelu.⁸⁷

(f) Posljednji zakonski razlog za tzv. pravo ponavljanje krivičnog postupka u korist osuđenog odnosi se na odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Doma za ljudska prava⁸⁸ i ESLJP, kojima su utvrđena kršenja ljudskih prava i osnovnih sloboda, a potrebno je i da je ranija pravosnažna presuda zasnovana na takvom kršenju. Ovaj zakonski razlog za ponavljanje krivičnog postupka posljedica je obaveza koje propisuje odredba člana II. Ustava BiH,⁸⁹ i on jedini predstavlja novitet, dok ostali razlozi odgovaraju rješenjima iz ZKP SFRJ.⁹⁰ ZKP RSS ne poznaje ovaj razlog, ali propisuje još dva razloga koji ne stoje u bh. zakonskim rješenjima,⁹¹ dok ZKP RH u posebnoj

---

i različitim oblicima prividnog sticaja. Detaljnije vidi: M. Hadžiomeragić *et al.*, 819.

⁸⁵ Ukoliko nove činjenice i novi dokazi ukazuju na to da osuđeni nije učinio niti jednu radnju obuhvaćenu djelom iz osude, onda postoji razlog za oslobođanje od optužbe.

⁸⁶ U ovom slučaju legislativna rješenja ZKP RSS razlikuju se utolikо što pored bitnog uticaja na odmjeravanje kazne dopuštaju mogućnost da nove činjenice i novi dokazi dovedu i do primjene blažeg zakona. Takvo rješenje nudi odredba člana 473., stav 1., tačka 5) ZKP RSS, dok se odredba člana 501., stav 1., tačka 5) ZKP RH odnosi samo na istovrsne, ali ne i na raznovrsne radnje, a umjesto neophodnosti bitnog uticaja na odmjeravanje kazne, propisuje samo mogućnost takvog uticaja. U odredbi člana 424., stav 1., tačka 5) ZKP RCG pored bitnog uticaja na odmjeravanje kazne navedeno je i dovođenje do primjene blažeg zakona.

⁸⁷ Vidi: M. Hadžiomeragić *et al.*, 819-820.

⁸⁸ Dom za ljudska prava prestao je raditi 31.12.2003., a Komisija za ljudska prava pri Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine formirana je sa mandatom da odluci po prijavama koje su Domu za ljudska prava dostavljene do 31.12.2003., što je u skladu i sa odredbom člana XIV. Aneksa 6. Opštег okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini. Iz navedenog razloga odluke ove komisije mogu se podvesti pod odredbu člana 327., stav 1., tačka F) ZKP BiH. Oficijelna stranica Komisije za ljudska prava pri Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine: <http://www.hrc.ba/commission/bos/> (14.12.2016.).

⁸⁹ Odredba člana II. Ustava BiH (odnosno Aneksa 4. Opštег okvirnog sporazuma za mir u BiH) propisuje ljudska prava i temeljne slobode, a tačka 2. istog člana određuje da će se prava i slobode iz EKLJP i njenih Protokola direktno primjenjivati u BiH i imati prvenstvo pred svim drugim zakonodavstvom.

⁹⁰ Član 404., stav 1. ZKP SFRJ, s tim da je u ovoj odredbi naveden i trenutno važeći razlog za ponavljanje krivičnog postupka na štetu osuđenog.

⁹¹ Ova dva razloga propisana su u članu 473., stav 1. ZKP RSS, i to u tački 6), koja glasi: „ako se iznesu nove činjenice ili podnesu novi dokazi kojih nije bilo kada je izricana kazna zatvora ili sud za njih nije

odredbi propisuje da će se u takvim sličnim slučajevima primijeniti odredbe o obnovi kaznenog postupka,⁹² a specifično rješenje sadrži i ZKP RCG.⁹³

b) Ponavljanje krivičnog postupka - na štetu osuđenog

Ponavljanje krivičnog postupka u korist osuđenog iz prethodno iznesenih razloga je pravilo, ali kao izuzetak od tog pravila, važeće zakonodavstvo u BiH poznaje i mogućnost ponavljanja krivičnog postupka na štetu optuženog, ako je donesena presuda kojom je optužba odbijena zbog odustanka tužioca, a dokaže se da je tužilac odustao od optužbe uslijed krivičnog djela korupcije ili krivičnog djela protiv službene i druge dužnosti (član 328., stav 1. ZKP BiH).⁹⁴ Mogućnost korištenja ovog modusa vanrednog pravnog lijeka (na štetu optuženog) je sužena, s obzirom da je dozvoljena samo kada je donesena jedna vrsta sudske odluke (presuda kojom se optužba odbija zbog odustanka tužioca, a taj odustanak je posljedica krivičnog djela iz Glave XIX KZ BiH). Za razliku od razloga za ponavljanje krivičnog postupka završenog pravosnažnim rješenjem,⁹⁵ ovaj procesni institut (ponavljanje krivičnog postupka na štetu optuženog) odnosi se samo na fazu glavnog pretresa, jer se samo tada može donijeti presuda kojom se optužba odbija.⁹⁶

138

Kritike koje se odnose na razlog za ponavljanje krivičnog postupka na štetu optuženog temelje se na njegovoj neusklađenosti sa zahtjevima načela *ne bis in idem*,⁹⁷

znao iako su postojali, a oni bi očigledno doveli do blaže krivične sankcije“ i u tački 7), koja glasi: „ako se iznesu nove činjenice ili podnesu novi dokazi da okrivljenom nije uredno dostavljen poziv za pretres koji je održan u njegovom odsustvu“.

⁹² Odredba člana 502., stav 1., ZKP RH podrazumijeva slučaj kada je podnesen zahtjev za izmjenu pravosnažne sudske odluke na temelju odluke Ustavnog suda RH, kojom je poništen ili ukinut propis na temelju kojeg je bila donesena pravosnažna osuda ili ukoliko ustavni sud utvrdi da je presuda utemeljena na povredi prava i sloboda propisanih Ustavom ili međunarodnim ugovorom, a u stavu 2. istog člana određeno je da se isto pravilo odnosi i na slučaj kada je podnesen zahtjev za izmjenu pravosnažne sudske odluke na temelju konačne presude ESLJP, kojom je utvrđena povreda prava i sloboda iz EKLJP.

⁹³ U odredbi člana 424., stav 1., tačke 5a) i 6) ZKP RCG kao razlozi za ponavljanje krivičnog postupka propisani su slučajevi kada je odlukom Ustavnog suda RCG, odnosno odlukom ESLJP ili drugog suda osnovanog potvrđenim međunarodnim ugovorom, utvrđeno da su u toku krivičnog postupka povrijeđena ljudska prava i osnovne slobode i da je presuda zasnovana na takvoj povredi, a da je ponavljanjem postupka moguće ispraviti učinjenu povredu.

⁹⁴ Član 328. ZKP BiH. Podnošenje zahtjeva za ponavljanje krivičnog postupka iz ovog razloga nije vezano rokom, ali očigledno je da ova odredba gubi smisao u slučaju smrti optuženog.

⁹⁵ Član 326. ZKP BiH.

⁹⁶ Član 283. ZKP BiH, s tim da je ponavljanje krivičnog postupka na štetu optuženog moguće i u okviru žalbenog postupka, na pretresu pred vijećem apelacionog odjeljenja suda, ako je tužilac odustao od optužbe u toj fazi.

⁹⁷ Odredbom člana 4. ZKP BiH propisano je načelo *ne bis in idem*, koje glasi: „Niko ne može biti ponovo

koje predstavlja zabranu ponovnog suđenja nekoj osobi za djelo za koje joj je već bilo suđeno i za koje je donesena pravosnažna sudska odluka.⁹⁸ Suprotno tome, načelo zakonitosti⁹⁹ ostavlja prostora za mogućnost ponavljanja krivičnog postupka i na štetu optuženog. Značajan uticaj u ovom kontekstu ima i odredba člana 4., Protokola 7. uz EKLJP,¹⁰⁰ koja takođe dozvoljava ponavljanje krivičnog postupka na štetu optuženog, jer iako u stavu 1. sadrži princip *ne bis in idem*, u stavu 2. propisuje izuzetak, u vidu ponovnog razmatranja slučaja, ukoliko postoje dokazi o novim činjenicama, ili bitnim povredama u prethodnom postupku, koje su mogle uticati na rješenje slučaja.¹⁰¹

ZKP RH pored navedenog razloga, u okviru kojeg je regulisano i kazneno djelo prisile prema pravosudnom dužnosniku, poznaje još tri razloga za iznimnu obnovu kaznenog postupka, dovršenog pravosnažnom presudom kojom se optužba odbija, na štetu okrivljenika, i to:ako je do presude kojom se optužba odbija došlo zbog stvarne nenađežnosti suda, a ovlašteni tužilac pokrene postupak pred nadležnim sudom i istovremeno zatraži obnovu postupka;ako je postupak vođen bez ovlaštenog tužioca i zbog toga je donesena presuda kojom se optužba odbija, a ovlašteni tužilac zatraži obnovu postupka;ako nije bilo potrebnog prijedloga ili odobrenja za vođenje postupka, pa je zbog toga došlo do presude kojom se optužba odbija, a prijedlog ili odobrenje naknadno budu dani.¹⁰²

4. Postupak po zahtjevu za ponavljanje postupka

Kao osobe ovlaštene za podnošenje zahtjeva za ponavljanje krivičnog postupka ZKP BiH poznaje stranke (tužioca i osuđenog) i branitelja,¹⁰³ a poslije smrti osuđenog – njegovog zakonskog zastupnika, (van)bračnog partnera, roditelje, dijete, usvojitelja i usvojenika. U toku života osuđenog zahtjev za ponavljanje krivičnog postupka tužilac

---

suđen za djelo za koje je već bio suđen i za koje je donesena pravosnažna sudska odluka.“.

98 Zabranu ponavljanja krivičnog postupka na štetu optuženog propisuje i član 14., stav 7. MPGPP.

99 Ovo načelo propisano je odredbom člana 2., stav 1. ZKP BiH.

100 Intenzitetu uticaja naznačene odredbe posebno doprinosi činjenica da se EKLJP direktno primjenjuje u pravnom sistemu BiH i da ima prioritet u odnosu na zakonske odredbe, a u skladu sa odredbom člana II., stav 2. Ustava Bosne i Hercegovine.

101 Član 4. Protokola br. 7. uz EKLJP (Pravo da se ne bude suđen ili kažnen dva puta po istom predmetu).

102 Član 503., stav 1. ZKP RH.

103 U odredbi člana 504., stav 2. ZKP RH isto je propisano čak i u slučaju suđenja u odsutnosti, bez obzira je li osuđenik prisutan u trenutku podnošenja zahtjeva.

može podnijeti i na njegovu štetu (a na to je ovlašten samo tužilac, a ne i osuđeni¹⁰⁴) i u njegovu korist, dok nakon smrti osuđenog zahtijevanje ponavljanja krivičnog postupka na njegovu štetu nije dozvoljeno. Poslije smrti osuđenog dozvoljeno je podnijeti zahtjev za ponavljanje krivičnog postupka samo u njegovu korist, a tačno su određena i lica koja su ovlaštena poduzeti ovu radnju.¹⁰⁵ Kako podnošenje zahtjeva za ponavljanje krivičnog postupka u korist osuđenog nije ničim uslovljeno, slijedi da se takav zahtjev može podnijeti i nakon njegove smrti, nakon izdržane izrečene kazne, te nezavisno od zastarjelosti, amestije ili pomilovanja. Podnošenje zahtjeva nije ograničeno ni rokom, niti vrstom izrečene krivičnopravne sankcije, kao ni vrstom krivičnog djela. Sud je dužan, ukoliko sazna za postojanje razloga za ponavljanje krivičnog postupka, o tome obavijestiti osuđenog ili osobu ovlaštenu da u njegovu korist podnese zahtjev.¹⁰⁶ Propisana obaveza suda da po saznanju obavijesti o postojanju razloga za ponavljanje krivičnog postupka u korist osudenog utemeljena je na načelu jednakosti u postupanju,¹⁰⁷ odnosno na obavezi ispitivanja i utvrđivanja sa jednakom pažnjom i činjenica koje terete osumnjičenog, odnosno optuženog i činjenica koje mu idu u korist.¹⁰⁸

U zahtjevu za ponavljanje krivičnog postupka neophodno je navesti zakonski osnov po kojem se traži ponavljanje i dokaze na kojima se zasnivaju činjenice na kojima se opet temelji zahtjev, jer će u suprotnom sud pozvati podnositelja da zahtjev dopuni,¹⁰⁹ iz razloga što je takav zahtjev formalnopravno neuredan, jer ne sadrži potrebne podatke, pa ukoliko podnositelj zahtjeva ne postupi po nalogu suda u određenom roku, zahtjev za ponavljanje krivičnog postupka bit će odbačen.¹¹⁰ U ranijim rješenjima zakonska odredba sadržavala je frazu „*u određenom roku*“¹¹¹ što se čini kao adekvatnije rješenje od trenutnog, budući da je prema važećoj odredbi teoretski

140

¹⁰⁴ Takav zahtjev osudenog odbacio bi sud kao zahtjev podnešen od strane neovlaštenog lica, shodno odredbi člana 331., stav 1. ZKP BiH.

¹⁰⁵ Prema odredbi člana 84., stav 1. Rimskog statuta revizija (kao vanredni pravni lijek) se može podnijeti samo u korist osudenika, a ovlaštena lica su: osuđenik (a poslije njegove smrti: bračni partner, djeca, roditelji ili druga osoba od koje je to osuđenik dok je bio živ pismenim putem zatražio) i tužilac.

¹⁰⁶ Član 329. ZKP BiH.

¹⁰⁷ Načelo jednakosti u postupanju sadržano je u članu 14. ZKP BiH, kojim je propisano da je sud dužan na jednak način tretirati stranke i branioca i svakoj strani pružiti jednakе mogućnosti u pogledu pristupa dokazima i njihovom izvođenju na glavnom pretresu, te da su sud, tužilac i drugi organi koji učestvuju u postupku dužni sa jednakom pažnjom ispitivati i utvrđivati i činjenice koje terete osumnjičenog, odnosno optuženog i one koje mu idu u korist.

¹⁰⁸ Vidi: M. Hadžiomeragić *et al.*, 822.

¹⁰⁹ Član 330., stav 2. ZKP BiH.

¹¹⁰ Ovakvo legislativno rješenje u skladu je sa odredbama članova 148. i 333., stav 1. ZKP BiH.

¹¹¹ Član 406., stav 2. ZKP SFRJ.

moguće pozvati na dopunu bez ostavljanja roka, a tim slijedom dovesti i postupak u fazu stagnacije, ukoliko dođe do oglušivanja o takav nalog suda.

O zahtjevu za ponavljanje krivičnog postupka odlučuje vijeće krivičnog odjeljenja suda, sastavljeno od trojice sudija,¹¹² a to su sudije koje postupaju u prvom stepenu,¹¹³ s tim da u radu vijeća ne smije¹¹⁴ učestvovati sudija koji je učestvovao (kao sudija pojedinac, član ili predsjednik vijeća) u donošenju presude u ranijem postupku.¹¹⁵ Radi se o posebnom isključenju iz postupka rješavanja o zahtjevu za ponavljanje krivičnog postupka, jer sudija koji je učestvovao u donošenju presude u ranijem postupku može suditi u ponovljenom postupku (ako ponavljanje krivičnog postupka bude dozvoljeno). Osim sudije koji je učestvovao u donošenju presude u ranijem postupku, od odlučivanja je isključen i sudija za prethodno saslušanje, ukoliko je razmatrao¹¹⁶ ili i prihvatio sporazum o priznanju krivice.¹¹⁷

Razlozi za odbacivanje zahtjeva za ponavljanje krivičnog postupka su:

- ako je zahtjev podnesen od strane neovlaštene osobe ili
- ako nema zakonskih uslova za ponavljanje postupka ili
- ako su činjenice i dokazi iz zahtjeva ranije izneseni u zahtjevu za ponavljanje krivičnog postupka koji je odbijen pravosnažnim rješenjem suda ili
- ako činjenice i dokazi iz zahtjeva očigledno nisu podobni da se na osnovu njih dopusti ponavljanje ili
- ako podnositelj zahtjeva nije postupio po nalogu suda za dopunu zahtjeva koji nije sadržavao zakonski osnov po kojem se traži ponavljanje, odnosno dokaze za činjenice na kojima se zahtjev zasniva.¹¹⁸

Sud će odbaciti zahtjev iz prethodno nabrojanih razloga ukoliko utvrdi, na osno-

---

¹¹² Član 24., stav 5. ZKP BiH. Prema odredbi člana 346., stav 1. ZKP FBiH o zahtjevu za ponavljanje krivičnog postupka odlučuje vijeće suda koji je u ranijem postupku studio u prvom stepenu, a isto je propisano i odredbom člana 346., stav 1. ZKP RS.

¹¹³ Član 330., stav 1. ZKP BiH. Riječ je o remonstrativnom pravnom lijeku. Detaljnije: H. Sijerčić-Čolić (2012), 160. i T. Bubalović (2011), 244.

¹¹⁴ Termin „ne smije“ odgovarajući je odredbama ZKP BiH koje regulišu izuzeće sudije.

¹¹⁵ Član 330., stav 3. ZKP BiH.

¹¹⁶ I onda kada je sporazum o priznanju krivice nakon razmatranja odbačen, sudija za prethodno saslušanje i u tom slučaju je isključen iz postupka rješavanja o zahtjevu za ponavljanje krivičnog postupka.

¹¹⁷ Ovo iz razloga što postupak utvrđivanja postoji li dovoljno dokaza o krivici, te prihvatanje sporazuma o priznanju krivice predstavlja praktično donošenje presude kojom se optuženi oglašava krivim.

¹¹⁸ Član 331., stav 1. ZKP BiH i član 475. ZKP RSS, koji poznaje još jedan razlog za odbacivanje zahtjeva za ponavljanje krivičnog postupka, a to je odustanak od zahtjeva, koji je prema odredbi člana 471., stav 3. ZKP RSS moguć do donošenja odluke suda o zahtjevu.

vu samog zahtjeva i spisa ranijeg postupka, njegovu formalnu neispravnost. Takva odluka utedeljena je isključivo na sadržaju zahtjeva za ponavljanje krivičnog postupka i spisu ranijeg postupka.¹¹⁹

Postupak odlučivanja o zahtjevu za ponavljanje krivičnog postupka ima dvije faze. U okviru prve faze odlučuje se (formalno i meritorno) o zahtjevu, a druga faza podrazumijeva tok ponovljenog krivičnog postupka. Dakle, ukoliko ne postoje razlozi za odbacivanje zahtjeva, slijedi kontradiktorni postupak, koji podrazumijeva dostavljanje prepisa zahtjeva protivnoj stranci, koja može u roku od osam dana na zahtjev odgovoriti. Nakon dostavljanja odgovora sudu (ili proteka roka za njegovo dostavljanje), slijedi faza izviđanja činjenica i pribavljanja dokaza, koja se odvija tako što predsjednik vijeća određuje da se izvide činjenice i pribave dokazi na koje se poziva u zahtjevu i u odgovoru na zahtjev.¹²⁰ Iz navedenog slijedi da je ova faza ograničena samo na činjenice i dokaze na koje su ukazala ovlaštena lica, van kojeg okvira sudu nije dozvoljeno odlučivati, a istovremeno slijedi i da je postupak izviđanja obavezan, pa i kada je očigledno da je riječ o činjenicama i dokazima koje su podobne za usvajanje zahtjeva i dopuštanje ponavljanja krivičnog postupka.¹²¹

142

Faza izviđanja ima neformalan karakter, s obzirom da nisu propisana pravila po kojima se obavljaju ove procesne radnje, a ne pozivaju se ni stranke ni branilac, niti prisustvuju obavljanju ovih radnji. Predsjednik vijeća koje razmatra zahtjev izdaje naredbu u kojoj određuje koje činjenice će se izviditi i koji dokazi pribaviti, a nakon provedenog izviđanja sud rješenjem odmah meritorno odlučuje o zahtjevu.¹²² Na osnovu rezultata izviđanja, sud može uvažiti zahtjev i dopustiti ponavljanje krivičnog postupka, može odbiti zahtjev kao neosnovan ukoliko novi dokazi nisu podobni da dovedu do ponavljanja krivičnog postupka, a može odrediti i da se izviđanje dopuni.¹²³ Protiv rješenja o usvajanju ili odbijanju zahtjeva, koje se donosi na nejavnoj sjednici, bez

¹¹⁹ Vidi: M. Hadžiomeragić *et al.*, 824.

¹²⁰ Član 331., stav 2. ZKP BiH. Prema odredbi člana 476., stav 2. ZKP RSS faza izviđanja nije obavezna, s obzirom da je propisano da predsjednik vijeća može (a ne mora) odrediti da se provjere činjenice i pribave dokazi na koje se poziva u zahtjevu i odgovoru na zahtjev.

¹²¹ Primjera radi, to može biti situacija kada je dostavljena pravosnažna osudujuća presuda kojom je za krivično djelo davanja lažnog iskaza oglašen krivim svjedok, koji je jedini očevidac prema ranijoj presudi.

¹²² Član 331., stav 3. ZKP BiH. Prema odredbi člana 84., stav 2. Rimskog statuta, ako je zahtjev za reviziju osnovan, nakon saslušanja stranaka, predmet se može uputiti prvobitnom ili različitom raspravnom vijeću ili žalbeno vijeće može samo odlučiti u predmetu, odnosno donijeti odluku da li je presuda trebala biti izmijenjena ili ne.

¹²³ Član 332., stav 1. ZKP BiH. Za razliku od faze izviđanja, o kojoj odlučuje predsjednik vijeća, o dopuni izviđanja odlučuje vijeće u punom sastavu.

pozivanja i prisustva stranaka, dozvoljena je žalba o kojoj odlučuje vijeće apelacionog odjeljenja suda.¹²⁴

Značajno je napomenuti da je ranija zakonska odredba¹²⁵ sadržavala i frazu „*kada tužilac vrati spise*“, koja je favorizirala tužioca kao stranku, čime se nepotrebno наруšavalo načelo jednakosti stranaka u postupku,¹²⁶ posebno kada se ima u vidu da se tužilac može očitovati na tvrdnje podnosioca zahtjeva u odgovoru na zahtjev. Pored naznačenog, važeća rješenja ne predviđaju ni dostavljanje spisa tužiocu, pa je najvjerovatnije da je ovaj dio odredbe preuzet mehanički iz starijih procesnih zakona.¹²⁷

Kada ocjenjuje činjenice i dokaze, sud nije ograničen načelom *in dubio pro reo*, jer donosi rješenje, a ne presudu, kada odlučuje o zahtjevu za ponavljanje krivičnog postupka.¹²⁸ Suprotno naznačenom, sud ima obavezu i u okviru odlučivanja o zahtjevu za ponavljanje krivičnog postupka primijenjivati princip *beneficium cohaesionis*,¹²⁹ te ukoliko utvrdi da razlozi zbog kojih dopušta ponavljanje krivičnog postupka u korist jednog optuženog postoje i za nekog od saoptuženih koji nije podnio takav zahtjev, *ex officio* je dužan postupiti kao da je takav zahtjev podnesen.¹³⁰

U rješenju u kojem dopušta ponavljanje krivičnog postupka, sud će odlučiti da se odmah zakaže novi glavni pretres,¹³¹ ili da se predmet vrati u fazu istrage.¹³² Mnogo jednostavnije je vratiti krivični predmet u fazu glavnog pretresa, izvesti dokaze koji su bili predmet izviđanja i na taj način istovremeno omogućiti primjenu i načela jed-

---

124 Član 321., stav 1. ZKP BiH.

125 Član 408., stav 1. ZKP SFRJ.

126 Načelo jednakosti stranaka propisano je odredbom člana 14. ZKP BiH.

127 Na tom tragu je bila i odredba člana 407. ZKP SFRJ, kojom je bilo propisano da će u slučaju krivičnih djela za koja se goni po službenoj dužnosti predsjednik vijeća odrediti da se spisi pošalju javnom tužiocu, koji će ih bez odgađanja vratiti sa svojim mišljenjem.

128 Detaljnije vidi: M. Hadžiomeragić *et al.*, 826.

129 Princip *beneficium cohaesionis* propisan je u okviru odredbi o redovnim pravnim lijekovima, u članu 309. ZKP BiH, koji glasi: „*Ako vijeće apelacionog odjeljenja povodom ma čije žalbe utvrdi da su razlozi zbog kojih je donio odluku u korist optuženog od koristi i za kojeg od saoptuženih koji nije podnio žalbu ili je nije podnio u tom pravcu, postupit će po službenoj dužnosti kao da takva žalba postoji.*“

130 Član 332., stav 2. ZKP BiH. Ovo prošireno dejstvo povoljnih efekata zahtjeva za ponavljanje krivičnog postupka odnosi se i na saoptužene koji su podnijeli zahtjev po drugom osnovu, po kojem zahtjev ne bi bio usvojen, kada bi se samo o njemu odlučivalo. Radi se o jedinom slučaju ponavljanja postupka po službenoj dužnosti. O tome: M. Hadžiomeragić *et al.*, 826.

131 Član 332., stav 3. ZKP BiH.

132 Detaljnije: M. Hadžiomeragić *et al.*, 826-827.

nakosti stranaka,¹³³ i prava na pravično suđenje,¹³⁴ u okviru kojeg je i pravo na suđenje u razumnom roku.¹³⁵ Vraćanje u fazu istrage je upitno zbog aktuelnog modela krivičnog postupka, iz razloga što faza istrage obavezno prethodi podizanju optužnice, a obje ove faze (istraga i podizanje optužnice) prethode glavnom pretresu, na kojem se neposredno izvode svi dokazi – i optužbe i odbrane, iz čega slijedi da bi rezultati ponovljene istrage bili neizvjesni, posebno ukoliko je zahtjev za ponavljanje krivičnog postupka podnio osuđeni, s obzirom da po njegovom zahtjevu postupa tužilac koji se ranije vjerovatno negativno izjasnio o osnovanosti takvog zahtjeva.¹³⁶

Sud će odrediti da se izvršenje presude odloži, odnosno prekine, ukoliko je zahtjev za ponavljanje krivičnog postupka podnesen u korist osuđenog, a sud smatra da osuđeni u ponovljenom postupku može biti osuđen na takvu kaznu da bi se uračunavanjem već izdržane kazne imao pustiti na slobodu ili da bi bio oslobođen od optužbe ili da optužba može biti odbijena.¹³⁷ Na ovaj način određeno, suspenzivno dejstvo zahtjeva za ponavljanje krivičnog postupka u korist osuđenog, fakultativnog je karaktera za sud, koji odluku o odlaganju može donijeti ukoliko izvršenje kazne nije počelo, a ukoliko je već počelo izvršenje kazne, sud može donijeti odluku o prekidu. Ovakve odluke donose se u slučaju dozvoljavanja ponavljanja krivičnog postupka, dok takvo rješenje nije postalo pravosnažno, a sud je ocijenio da postoji mogućnost za povoljan ishod ponovljenog krivičnog postupka u korist osuđenog.¹³⁸ Nakon pravosnažnosti rješenja kojim se dozvoljava ponavljanje krivičnog postupka u korist osuđenog, obustavlja se izvršenje kazne po ranijoj presudi, ali će se na temelju prijedloga tužioca odrediti pritvor, ukoliko za to postoje razlozi.¹³⁹ Pisani prijedlog tužioca za određivanje pritvora je uslov *sine qua non*, jer bez prijedloga sudu nije dozvoljeno da pritvor odredi, nezavisno od (ne)postojanja pritvorskih razloga. Ukoliko sud rješenjem odredi pritvor, na takvo rješenje dozvoljena je žalba apelacionom odjeljenju suda.¹⁴⁰

144

¹³³ Član 14. ZKP BiH.

¹³⁴ U sadržajnom okviru propisanom u članu 6. EKLJP.

¹³⁵ Tako i: M. Hadžiomeragić *et al.*, 827.

¹³⁶ Slično je i kada tužilac podnese zahtjev za ponavljanje krivičnog postupka na štetu optuženog.

¹³⁷ Član 332., stav 4. ZKP BiH.

¹³⁸ Tako: M. Hadžiomeragić *et al.*, 827.

¹³⁹ Član 132. u vezi sa članom 332., stav 5. ZKP BiH. O pritvoru nakon ukidanja presude u postupcima na osnovu izvanrednih pravnih lijekova prema ZKP RH vidi: Z. Đurđević/D. Tripalo, „Trajanje pritvora u svjetlu međunarodnih standarda te domaćeg prava i prakse“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Zagreb, vol. 13, broj 2/2006, 590.

¹⁴⁰ Vidi: M. Hadžiomeragić *et al.*, 828.

U toku ponovljenog postupka primjenjuju se iste odredbe krivičnog procesnog zakonodavstva koje su se primjenjivale i u prethodnom postupku,¹⁴¹ a sud¹⁴² u ponovljenom postupku nije vezan za rješenja donesena u prethodnom postupku.¹⁴³ U ponovljenom postupku moguće je odrediti različit redoslijed izvođenja dokaza, izvesti dokaze prijedlozi kojih su u okviru prethodnog postupka odbijeni kao nepotrebni, moguća je i izmjena ili odustanak od optužbe, a sve odluke donesene u ponovljenom krivičnom postupku dozvoljeno je pobijati i redovnim i vanrednim pravnim lijekovima.¹⁴⁴

Ukoliko sud rješenjem ponovljeni krivični postupak obustavi do početka glavnog pretresa,¹⁴⁵ istim rješenjem ukinut će i raniju presudu,¹⁴⁶ kako bi ta presuda izgubila svojstvo pravosnažnosti i izvršnosti.¹⁴⁷ Ako u ponovljenom postupku sud doneše presudu, prethodnu presudu će (u cijelosti ili djelimično) staviti van snage ili će odlučiti da se ranija presuda ostavlja na snazi.¹⁴⁸ U kaznu određenu novom presudom neophodno je uračunati izdržanu kaznu, a ukoliko je ponavljanje krivičnog postupka određeno samo za neko od djela iz ranije osude, izriče se nova jedinstvena kazna,¹⁴⁹ i to po pravilima za odmjeravanje kazne za krivična djela učinjena u sticaju, ako ponavljanje nije dozvoljeno za sva djela iz ranije osude.¹⁵⁰

Ponovljeni krivični postupak vodi se po odredbama koje vrijede i za prethodni krivični postupak. U ponovljenom postupku sud nije vezan za rješenja donesena u prethodnom postupku (član 333., stav 1. ZKP BiH). U slučaju da se ponovljeni postupak obustavi do početka glavnog pretresa, sud će rješenjem o obustavljanju postupka ukinuti i raniju presudu. Kad sud u ponovljenom postupku doneše presudu, izreći će da se prethodna presuda djelimično ili u cjelini stavlja van snage ili da

---

¹⁴¹ Vidi odluku Vrhovnog suda Republike Hrvatske II-Kž-68/01 od 05.02.2001.

¹⁴² Činjenica da se u ovom dijelu odredbe pominje samo sud, a ne i tužilac, potvrda je ranije iznesenog stava da je malo vjerovatno da će se krivični postupak vratiti u fazu istrage, koju sprovodi isključivo tužilac.

¹⁴³ Član 333., stav 1. ZKP BiH.

¹⁴⁴ O tome: M. Hadžiomeragić *et al.*, 828.

¹⁴⁵ Takva situacija podrazumijeva povlačenje optužnice, a kako je optužnica potvrđena u ranjem postupku, u ponovljenom krivičnom postupku potrebna je prethodna saglasnost sudske poslovne sastanke, shodno odredbi člana 232. ZKP BiH.

¹⁴⁶ Član 333., stav 2. ZKP BiH.

¹⁴⁷ M. Hadžiomeragić *et al.*, 829.

¹⁴⁸ Odluka o ostavljanju na snazi, odnosno stavljanju van snage ranije presude zavisi od nivoa kvalitativnih izmjena činjeničnog stanja, a propuštanje suda da doneše odluku o ranjoj presudi predstavlja bitnu povredu odredbi krivičnog postupka [član 297., stav 1. tačka K) ZKP BiH].

¹⁴⁹ Član 333., stav 3. ZKP BiH.

¹⁵⁰ Vidi: M. Hadžiomeragić *et al.*, 829.

se ostavlja na snazi. Sud je u ponovljenom postupku vezan zabranom *reformatio in peius*.^{151,152}

5. Zahtjev za zaštitu zakonitosti – kao vanredni pravni lijek

Zahtjev za zaštitu zakonitosti kao poseban vanredni pravni lijek poznaje samo ZKP RS (članovi 350. – 357.).¹⁵³ Zahtjev za zaštitu zakonitosti može da se podnese protiv pravnosnažne presude u slijedećim slučajevima: (a) zbog povrede krivičnog zakona i (b) zbog povrede odredaba krivičnog postupka iz člana 311., stav 1., tačka G) – povreda prava na odbranu (član 350., stav 1.).¹⁵⁴ Ovaj zahtjev nije moguće uložiti: ako nije izjavljena žalba i ako povrede iz odredbe člana 339a., stav 1. nisu bile iznesene u žalbi na prvostepenu presudu, osim ako su učinjene u žalbenom postupku (član 350., stav 2.). Zahtjev nije moguće uložiti niti protiv presude Vrhovnog suda RS donesene u trećem stepenu (član 350., stav 3.).¹⁵⁵ Cilj koji se želi postići ovim vanrednim pravnim lijekom jeste da se obezbijedi provođenje načela zakonitosti sudskog rada i postigne ujednačena primjena prava.

Lica ovlaštena za podnošenje zahtjeva za zaštitu zakonitosti su: tužilac¹⁵⁶ (u korist i na štetu osuđenog), osuđeni i branilac,¹⁵⁷ a nakon smrti osuđenog, zahtjev u njegovu

¹⁵¹ Ovu zabranu uspostavlja odredba člana 307. ZKP BiH, kojom je propisano da se presuda ne smije izmijeniti na štetu optuženog, ukoliko je žalba podnesena samo u njegovu korist.

¹⁵² Član 333., stav 4. ZKP BiH.

¹⁵³ Članovi 350-357. ZKP RS. Ovaj vanredni pravni lijek (u obliku koji je restriktivniji od onog koji je poznavao ZKP SFRJ) vraćen je u ZKP RS izmjenama i dopunama iz 2008. godine, dok istovrsan prijedlog izmijenja i dopuna ZKP BiH nije prihvaćen. Vidi: H. Sijerčić-Čolić (2013), 76 i 161-162.

¹⁵⁴ Član 350., stav 1., u vezi sa članom 311., stav 1., tačka G) ZKP RS.

¹⁵⁵ Član 350., stavovi 2. i 3. ZKP RS. Zahtjev za zaštitu zakonitosti usmjeren je na očuvanje načela zakonitosti i prema ZKP RS ne može se uložiti zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Vidi: H. Sijerčić-Čolić (2012), 161.

¹⁵⁶ Prema odredbi člana 509. ZKP RH ovlaštena osoba je glavni državni odvjetnik, ako je pravosnažnom sudskom odlukom povrijeđen zakon ili je takva odluka donesena u postupku na način koji predstavlja kršenje osnovnih ljudskih prava i sloboda zajamčenih ustavom, međunarodnim pravom ili zakonom. Čini se protivnim načelu jednakosti stranaka rješenje prema kojem podnošenje ovog vanrednog pravnog lijeka pripada samo jednoj strani, ali u takvom slučaju smatra se da glavni državni odvjetnik nastupa kao tijelo državne vlasti koje brine o pravilnosti primjene zakona i u korist i na štetu okrivljenika, a ne kao strana u postupku, imajući u vidu i da se u slučaju podizanja zahtjeva na štetu okrivljenika donosi odluka koja ima samo deklaratoran karakter, jer se u pravosnažnost prethodne odluke ne dira. Vidi rješenje Ustavnog suda RH broj U-I-448/2009 od 19.07.2012. (pasusi 409-411.), prema kojem jednakost stranaka u postupku ne znači nužno i potpunu i apsolutnu jednakost, nego pravo da svaka stranka načelno poduzima sve radnje koje može poduzeti i njen protivnik, odnosno ujednačene mogućnosti uticaja na odvijanje i rezultate krivičnog postupka. O tome: M. Damaška, 214.

¹⁵⁷ Prema odredbi člana 483. ZKP RSS, okrivljeni zahtjev za zaštitu zakonitosti može podnijeti isključivo preko branioca.

korist mogu izjaviti lica koja su ovlaštena izjaviti žalbu u korist optuženog.¹⁵⁸ Rok za podnošenje zahtjeva za zaštitu zakonitosti iznosi tri mjeseca od dana prijema pravosnažne presude,¹⁵⁹ a zahtjev se podnosi Vrhovnom суду, putem suda koji je donio prvostepenu presudu.¹⁶⁰ Razlozi zbog kojih sudija, odnosno predsjednik vijeća prvo-stepenog suda, treba rješenjem¹⁶¹ odbaciti zahtjev za zaštitu zakonitosti su: (a) ako je zahtjev podnesen protiv presude vrhovnog suda donesene u trećem stepenu, presude protiv koje nije bila izjavljena žalba, ili jeste, ali povrede krivičnog zakona i povrede krivičnog postupka u vezi povrede prava na odbranu nisu bile iznesene u žalbi, (b) ako je zahtjev uložen od strane neovlaštenog lica i (c) ako je zahtjev neblagovremeno podnesen.¹⁶²

Ako ne postoje razlozi za odbacivanje zahtjeva, on se dostavlja protivnoj stranci i braniocu kako bi na njega odgovorili u roku od petnaest dana od dana prijema, a prije odlučivanja o zahtjevu sudija izvjestilac može po potrebi pribaviti izvještaj o istaknutim povredama zakona.¹⁶³ Zavisno od sadržaja zahtjeva, vijeće vrhovnog suda može odrediti i da se odgodi ili prekine izvršavanje pravosnažne presude.¹⁶⁴ Prilikom rješavanja o zahtjevu za zaštitu zakonitosti, sud je dužan ispitivati samo povrede zakona na koje se pozvao podnositelj zahtjeva.¹⁶⁵ Ako sud nađe da razlozi zbog kojih je donio odluku u korist osuđenog postoje i za kojeg od saoptuženih u odnosu na kojeg nije podignut zahtjev, mora postupiti *ex officio* kao da takav zahtjev postoji.¹⁶⁶

Ako utvrdi da ne postoji povreda zakona na koju se podnositelj zahtjeva poziva, sud presudom kao neosnovan odbija zahtjev za zaštitu zakonitosti.¹⁶⁷ Ako utvrdi da je zahtjev za zaštitu zakonitosti osnovan, sud donosi presudu kojom: ili preinačava

---

¹⁵⁸ Član 351., stavovi 1. i 2., u vezi sa članom 307., stav 2. ZKP RS.

¹⁵⁹ Član 351., stav 3. ZKP RS.

¹⁶⁰ Član 352., stav 1. ZKP RS, prema kojоj odredbi je riječ o devolutivnom pravnom lijeku (koji nema suspenzivno dejstvo). Tako i: H. Sijerčić-Čolić (2012), 162. Prema odredbi člana 486., stav 1. ZKP RSS, nadležan je Vrhovni kasacioni sud, dok ZKP RH u članu 510., stav 1. propisuje da je to Vrhovni sud, kao i ZKP RCG, u članu 439.

¹⁶¹ Protiv takvog rješenja dopuštena je žalba Vrhovnom суду, shodno odredbi člana 352., stav 3. ZKP RS.

¹⁶² Član 352., stav 2. ZKP RS.

¹⁶³ Član 353., stav 1. i 2. ZKP RS.

¹⁶⁴ Član 353., stav 3. ZKP RS, član 488., stav 3. ZKP RSS i član 510., stav 5. ZKP RH.

¹⁶⁵ Član 354., stav 1. ZKP RS.

¹⁶⁶ Pravilo *beneficium cohaesionis*, kao i zabrana *reformatio in peius* propisani su u članu 354., u vezi sa članom 321. ZKP RS.

¹⁶⁷ Član 355. ZKP RS.

pravosnažnu presudu, ili ukida (djelimično ili u cijelosti) prvostepenu i drugostepenu ili samo drugostepenu presudu i predmet vraća na novo odlučivanje ili se ograničava samo na to da utvrdi povredu zakona, a sve zavisno od prirode povrede.¹⁶⁸ Ako je zahtjev za zaštitu zakonitosti uložen na štetu osuđenog, a vrhovni sud utvrdi da je zahtjev osnovan, utvrditi će se samo da postoji povreda zakona, ne dirajući u pravosnažnu presudu.¹⁶⁹

Prema ZKP RS, svoju odluku o zahtjevu, nadležni sud dužan je dostaviti (zajedno sa spisima) javnom tužiocu, prvostepenom ili apelacionom суду, najkasnije u roku od šest mjeseci od dana podnošenja zahtjeva.¹⁷⁰ Ukoliko se pravosnažna presuda ukine i predmet vrati na ponovno suđenje, za osnovu se uzima ranija optužnica ili dio optužnice koji se odnosio na ukinuti dio presude, sud je u tom slučaju dužan izvesti sve procesne radnje i raspraviti pitanja na koja mu je ukazao sud koji je rješavao o zahtjevu za zaštitu zakonitosti, a pri donošenju nove odluke vezan je zabranom *reformatio in peius*.¹⁷¹

Specifično je rješenje ZKP RCG, u odnosu na ZKP RS i ZKP RH, jer propisuje da okriviljeni i njegov branilac mogu predložiti vrhovnom državnom tužilaštvu podizanje zahtjeva za zaštitu zakonitosti protiv pravosnažne presude, s tim da takav prijedlog ne može podnijeti (osim izuzetno) okriviljeni koji nije podnio žalbu protiv presude. Vrhovno državno tužilaštvo rješenjem će odbiti neosnovane prijedloge, a odbaciti neblagovremene i one podnesene od strane neovlaštenih lica, protiv kojih rješenja je dozvoljena žalba vrhovnom суду, a ako je žalba osnovana, rješenje vrhovnog državnog tužilaštva će se ukinuti i predmet vratiti na ponovni postupak i odlučivanje, odnosno vrhovni sud može odlučiti da prijedlog smatra zahtjevom za zaštitu zakonitosti, u kojem slučaju vrhovno državno tužilaštvo nastavlja učestvovati u postupku kao da je samo podiglo zahtjev.¹⁷²

148

---

168 Član 356., stav 1. ZKP RS. Pored oticanja nezakonitosti, opravdanje ovog vanrednog pravnog liječnika ogleda se i u nastojanju unifikacije sudske prakse, te jedinstvene primjene zakona. Tako: D. Krapac, 630.

169 Član 356., stav 2. ZKP RS. U ovom slučaju donosi se deklarativna presuda. Šire: H. Sijerčić-Čolić (2012), 163.

170 Član 488., stav 4. ZKP RSS.

171 Član 357. ZKP RS. Zabranjena *reformatio in peius* u ZKP RS nije neophodna, s obzirom da se u slučaju podnošenja zahtjeva za zaštitu zakonitosti u korist osuđenog ne može donijeti odluka na njegovu štetu, jer je sud u svom odlučivanju ograničen navodima iz zahtjeva, a ukoliko je zahtjev podnesen na štetu osuđenog, i sud ga nađe osnovanim, propisano je da u tom slučaju može donijeti samo deklarativnu presudu kojom će utvrditi povredu, ali kojom se ne dira u pravosnažnost ranije presude. Tako i: T. Bubalović (2011), 266.

172 Član 438. ZKP RCG.

Odlukom Vrhovnog suda RS broj 71 0 K 107859 12 Kvlz od 30.05.2012. godine prihvaćen je zahtjev tužioca za zaštitu zakonitosti tako što je ukinuta osporena drugostepena presuda kojom je povrijeđena zabrana reformatio in peius, jer je njome izrečena bezuslovna novčana kazna umjesto uslovne kazne izrečene prvostepenom presudom i predmet vraćen tom sudu na ponovno odlučivanje.

Odlukom Vrhovnog suda RS broj 13 0 K 000650 11 Kvlz od 13.06.2011. godine odbijen je kao neosnovan zahtjev za zaštitu zakonitosti, u kojoj odluci se posebno navodi: „...činjenično stanje utvrđeno pravosnažnom presudom se mora prihvati kao pravilno i zakonito i ono se ne može preispitivati povodom zahtjeva za zaštitu zakonitosti. Predmet ocjene je pravilna primjena zakona na potpuno i pravilno utvrđene činjenice“.

Vrhovni sud RS svojom odlukom broj 11 0 K 002487 11 Kvlz od 09.02.2012. godine uvažio je zahtjev za zaštitu zakonitosti, jer prvostepeni sud nije primijenio pravila o izricanju jedinstvene kazne, a drugostepeni sud je takvu presudu potvrdio, tako što je odluka o kazni preinačena u jedinstvenu kaznu u skladu sa zakonom.

U odluci Vrhovnog suda RS broj 11 0 K 000679 11 Kvlz od 16.03.2012. godine, kojom je odbijen zahtjev za zaštitu zakonitosti, se ističe: „Zbog posebnog značaja ovih prava, koja su u osnovi pravo na pravično suđenje garantovano članom 6. EKLJP, povreda prava na odbranu je jedini oblik bitne povrede odredbi krivičnog postupka, propisan citiranom zakonskom odredbom [član 303., stav 1., tačka G) ZKP RS], koji predstavlja osnov za podnošenje zahtjeva za zaštitu zakonitosti, kao vanrednog pravnog lijeka.“

6. Vanredni pravni lik u posebnim postupcima

Pored odredbi u okviru Glave XXIV (Vanredni pravni lik) koje se odnose na redovni krivični postupak, ZKP BiH izričito propisuje mogućnost korištenja vanrednog pravnog lika i u posebnim postupcima, i to u postupku prema maloljetnicima, u postupku prema pravnim osobama i u pogledu mjere oduzimanja imovinske koristi.

U Glavi XXVI ZKP BiH (Postupak prema maloljetnicima) propisano je da se odredbe o ponavljanju krivičnog postupka završenog pravosnažnom presudom shodno primjenjuju i na ponavljanje postupka završenog pravosnažnim rješenjem o pri-

mjeni odgojne mjere¹⁷³ ili o obustavi postupka prema maloljetniku.¹⁷⁴ Ponavljanje postupka dozvoljeno je samo u korist, a ne i na štetu maloljetnika, osim izuzetno, i to samo u slučaju ako se dokaže da je tužilac odustao od prijedloga za izricanje krivično-pravne sankcije maloljetniku kao rezultat zloupotrebe službenog položaja. Potrebno je razlikovati ponavljanje krivičnog postupka u kojem je doneseno rješenje o primjeni odgojne mjere ili rješenje o obustavi postupka prema maloljetniku, od izmjene odluke o odgojnoj mjeri i odluke o obustavljanju izvršenja odgojne mjere,¹⁷⁵ u kojem slučaju se ne mijenja sadržaj pravosnažne odluke (kao što je to slučaj kod ponavljanja), nego se temeljem postignutih rezultata obustavlja izvršenje odgojne mjere ili se ona mijenja novom mjerom, za koju se ocijeni da će dovesti do još boljih rezultata.¹⁷⁶

U krivičnom postupku protiv pravne osobe shodno se primjenjuju odgovarajuće odredbe ZKP BiH (pa i one koje se odnose na vanredni pravni lijek), čak i u slučaju ako se postupak vodi samo protiv pravne osobe, ukoliko u ZKP BiH nije određeno drugačije.¹⁷⁷ Na ovaj način određeno je da se na pravne osobe primjenjuju odredbe ZKP BiH koje se tiču fizičkih osoba, ali treba imati u vidu da takvo legislativno rješenje ima ograničen domet u praksi, zbog brojnih različitih karakteristika fizičkih i pravnih osoba.¹⁷⁸

150

Osoba na koju je imovinska korist prenesena, kao i predstavnik pravne osobe na koju je prenesena imovinska korist¹⁷⁹ mogu podnijeti zahtjev za ponavljanje krivičnog postupka u pogledu odluke o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.¹⁸⁰ Uočljivo je proširenje lica ovlaštenih za podnošenje zahtjeva za ponavljanje krivičnog postupka (u korist osuđenog), u odnosu na odredbe iz Glave XXIV ZKP

---

¹⁷³ Prema odredbama članova 82. i 83. KZ BiH, odgojne mjere su: disciplinske mjere (upućivanje u disciplinski centar za maloljetnike), mjere pojačanog nadzora (od strane roditelja, usvojitelja ili staratelja, u drugoj porodici ili od strane nadležnog organa socijalne zaštite) i zavodske mjere (upućivanje u odgojnu ustanovu, u odgojno-popravni dom ili u drugu ustanovu za ospozobljavanje).

¹⁷⁴ Član 372. ZKP BiH.

¹⁷⁵ Odredbom člana 374. ZKP BiH propisano je da sudija za maloljetnike koji je donio rješenje o odgojnoj mjeri donosi odluku o izmjeni te mjere, kao i odluku o obustavi izvršenja, kada su ispunjeni zakonski uslovi, ako sam to nađe potrebnim ili na prijedlog tužioca, upravnika ustanove ili organa starateljstva kojem je povjeren nadzor nad maloljetnikom, a po prethodnom saslušanju tužioca, maloljetnika, njegovih roditelja ili staratelja ili druge osobe, te nakon pribavljanja potrebnih izještaja od ustanove u kojoj maloljetnik izdržava zavodsku mjeru, organa starateljstva ili drugih organa i ustanova.

¹⁷⁶ Šire: M. Hadžiomeragić *et al.*, 919-920.

¹⁷⁷ Član 387. ZKP BiH.

¹⁷⁸ Detaljnije: M. Hadžiomeragić *et al.*, 935.

¹⁷⁹ Član 393. ZKP BiH.

¹⁸⁰ Član 397. ZKP BiH i član 543., u vezi sa članom 539., stav 1. ZKP RSS.

BiH, s tim da je neobično da vlasnik predmeta od koga je predmet oduzet ne spada u krug ovlaštenih lica za podnošenje takvog zahtjeva.¹⁸¹ Ranija rješenja podrazumijevala su da lice ili organizacija, odnosno zajednica može podnijeti zahtjev za ponavljanje krivičnog postupka u pogledu odluke o oduzimanju imovinske koristi.¹⁸²

7. Komparativni prikaz zakonskog uređenja vanrednih pravnih lijekova u stranim zakonodavstvima

U Glavi XXIV ZKP SFRJ bile su predviđene četiri vrste vanrednih pravnih lijekova, i to:

- ponavljanje krivičnog postupka,
- vanredno ublažavanje kazne,
- zahtjev za zaštitu zakonitosti i
- zahtjev za vanredno preispitivanje pravosnažne presude, pri čemu su odredbe koje regulišu ponavljanje krivičnog postupka¹⁸³ u velikoj mjeri prenesene i u važeća legislativna rješenja.¹⁸⁴

ZKP RH u okviru Glave XXIV kao vrste izvanrednih pravnih lijekova predviđa:

- obnovu kaznenog postupka,
- zahtjev za zaštitu zakonitosti i
- zahtjev za izvanredno preispitivanje pravosnažne presude.

151

ZKP RS, u okviru odredbi koje propisuju vanredne pravne lijekove, poznaje:

- zahtjev za ponavljanje krivičnog postupka,
- ponavljanje krivičnog postupka osuđenom u odsustvu i
- zahtjev za zaštitu zakonitosti, a kao jedan od postupaka za preinačenje pravosnažne presude reguliše i postupak za izricanje jedinstvene kazne.¹⁸⁵

---

¹⁸¹ Vidi: M. Hadžiomeragić *et al.*, 952.

¹⁸² Član 506. ZKP SFRJ.

¹⁸³ Članovi 400–411. ZKP SFRJ.

¹⁸⁴ Prema odredbama Zakona o krivičnom postupku Savezne Republike Njemačke, protiv pravosnažnih presuda postoji mogućnost ponavljanja postupka, koje je uslovljeno ili otkrivanjem krivičnih djela koja se odnose na presudu ili pronalaskom potpuno novih dokaza, dok ponavljanje postupka čiji cilj je drugačije odmjeravanje kazne na osnovu istog krivičnog zakona ili ublažavanje kazne zbog smanjene krivične odgovornosti nije dozvoljeno. Vidi: Zakon o krivičnom postupku Savezne Republike Njemačke – ZKP SRNj, University press, Magistrat izdanja, Sarajevo 2011. (prevela Mr. Emina Avdić), XXIV. i 140-143.

¹⁸⁵ Detaljnije o vanrednim pravnim lijekovima prema ZKP RSS vidi: M. Škulić, *Osnovne novine u krivičnom procesnom pravu Srbije (novi Zakonik o krivičnom postupku iz 2011. godine)*, Beograd 2013, 185-188. i M. Škulić, *Krivično procesno pravo*, Beograd 2013, 465-474.

Pravosnažnu sudsку odluku prema odredbama ZKP RSS dozvoljeno je izmijeniti samo u korist okriviljenog, shodno čemu slijedi da je načelo pravne sigurnosti u ovom krivičnom pravnom sistemu daleko iznad načela istine.¹⁸⁶

Institut vanrednih pravnih lijekova u ZKP RCG regulisan je u odredbama Glave XXV, u kojoj su propisani:

- ponavljanje krivičnog postupka,
- ponavljanje postupka kada je suđenje obavljeno u odsustvu okriviljenog,
- vanredno ublažavanje kazne, te
- zahtjev za zaštitu zakonitosti.

U odredbi člana 432. ZKP RCG posebno je istaknuto da se odredbe o ponavljanju krivičnog postupka primjenjuju i kada je podnesen zahtjev za izmjenu pravosnažne sudske odluke zasnovane na propisu koji je prestao da važi na osnovu odluke Ustavnog suda RCG.¹⁸⁷

8. Ponavljanje krivičnog postupka osuđenom u odsustvu

152

ZKP RSS dozvoljava suđenje u odsustvu,¹⁸⁸ ukoliko za to postoje naročito opravdani razlozi, uz uslov da je optuženi u bjekstvu ili da nije dostupan državnim organima,¹⁸⁹ te uz prijedlog tužioca, o kojem odlučuje vijeće, donoseći rješenje o suđenju u odsustvu, a na koje rješenje je dozvoljeno izjaviti nesuspenzivnu žalbu.¹⁹⁰ Tako proveden krivični postupak dozvoljeno je ponoviti ukoliko nastupi mogućnost suđenja u prisustvu optuženog, pa i kada ne postoje razlozi za ponavljanje krivičnog postupka.¹⁹¹ Slično rješenje poznaje i ZKP RH, koji propisuje mogućnost obnove kri-

¹⁸⁶ Tako: M. Škulić (2013a), 465.

¹⁸⁷ Detaljnije: D. Radulović, *Krivično procesno pravo*, 2. izmijenjeno i dopunjeno izd., Podgorica 2009, 368-387. i D. Radulović, *Komentar Zakonika o krivičnom postupku Crne Gore*, Podgorica 2009, 541-582.

¹⁸⁸ Mogućnost suđenja u odsustvu bila je propisana i odredbom člana 300. ZKP SFRJ. Kako u BiH krivični procesni zakoni ne dozvoljavaju suđenje u odsutnosti, to nema mjesta ni primjeni ove vrste vanrednog pravnog lijeka. I prema ZKP RSS ovaj oblik vanrednog pravnog lijeka predstavlja izuzetak od pravila da je prisustvo okriviljenog bitna pretpostavka za održavanje glavnog pretresa, a što je ujedno i razlog da se postupak proveden u njegovoj odsutnosti može prilično lako ponoviti. Usp. M. Škulić (2013a), 471.

¹⁸⁹ Član 381., stav 1. ZKP RSS.

¹⁹⁰ Član 381., stavovi 2. i 3. ZKP RSS.

¹⁹¹ Član 479. ZKP RSS. Razlozi za ponavljanje krivičnog postupka propisani su odredbom člana 473. ZKP RSS. Jedino u ovom posebnom slučaju nije neophodno dokazivati da postoji zakonski osnov za ponavljanje krivičnog postupka, a sud takav zahtjev mora prihvati i dopustiti ponavljanje u cilju omogućavanja neposrednog učešća osudenog, odnosno optuženog u krivičnom postupku. O tome vidi: T. Bubalović (2011), 256-257.

vičnog postupka u odsutnosti osuđenoj osobi, pa čak i izvan razloga za obnovu, kada nastupi mogućnost da joj se ponovo sudi u njenom prisustvu, uz uslov da osuđenik ili njegov branitelj podnesu zahtjev za obnovu postupka u roku od jedne godine od dostupnosti, a nakon jedne godine samo ukoliko postoje uslovi za obnovu.¹⁹²

Zahtjev za ponavljanje krivičnog postupka osuđenom u odsustvu ovlašteni su podnijeti okrivljeni i njegov branilac, u roku od šest mjeseci od dana nastupanja mogućnosti da se okrivljenom sudi u njegovom prisustvu,¹⁹³ a nakon proteka ovog roka, ponavljanje postupka moguće je samo iz razloga propisanih odredbom člana 473. ZKP RSS.¹⁹⁴

U rješenju kojim se dozvoljava ponavljanje krivičnog postupka osuđenom u odsustvu određuje se da mu se dostavi (ukoliko mu ranije nisu dostavljeni) i optužnica i rješenje o potvrđivanju optužnice.¹⁹⁵ U ponovljenom postupku nije dozvoljeno sa slušavati saučesnika koji je već osuđen, niti je dozvoljeno njegovo suočenje sa okrivljenim, ali je propisano na koji način je moguće upoznavanje sa sadržajem iskaza osuđenog saučesnika – na kakvom dokazu se ne može isključivo ili u odlučujućoj mjeri zasnivati presuda.¹⁹⁶ Kada izriče novu presudu, sud je i u ovom slučaju vezan zabranom *reformatio in peius*.¹⁹⁷

9. Revizija protiv odluka sudova bivše SFRJ – kao poseban vanredni pravni lijek

Reviziju protiv odluka sudova bivše SFRJ – kao poseban vanredni pravni lijek poznaje samo ZKP RH. Prema ZKP RH, lica koja su za vrijeme komunističke vladavine bila osuđena za politička ili politički motivisana krivična djela ili druga krivična djela, a do osuđujuće odluke je došlo zloupotreborom političke moći, ovlaštena su revizijom

---

¹⁹² Član 497. ZKP RH. Prema odredbi člana 431. ZKP RCG rok za podnošenje zahtjeva za ponavljanje krivičnog postupka je šest mjeseci od dana kada su se stekli uslovi da se osuđenom sudi u njegovom prisustvu.

¹⁹³ Član 480., stav 1. ZKP RSS.

¹⁹⁴ Član 480., stav 2. ZKP RSS.

¹⁹⁵ Važno je istaknuti da se ponavljanje ne može dopustiti ako je osuđeni zahtjev uputio iz inostranstva, nego je potrebno da se vrati u državu u kojoj zahtjev podnosi. Tako prema odlukama Vrhovnog suda RH I-KŽ-313/04 od 06.05.2004. i I-KŽ-139/2003 od 29.07.2003. – preuzeto iz: T. Bubalović (2011), 257-258.

¹⁹⁶ Član 481., stav 2., u vezi sa članom 406., stav 1., tačka 5) ZKP RSS.

¹⁹⁷ Član 481., stav 3., u vezi sa članom 453. ZKP RSS.

zatražiti poništenje takve osuđujuće odluke ili drugog odgovarajućeg pravnog akta.¹⁹⁸ O reviziji odlučuje vijeće županijskog suda, na čijem području je bilo sjedište suda koji je prvostepenu odluku donio,¹⁹⁹ u vijeću od tri sudije.²⁰⁰ Na sjednicu vijeća pozivaju se podnositelj revizije, njegov opunomoćenik i državni odvjetnik, a sjednica se održava i u slučaju njihovog nedolaska.²⁰¹ Na odluku o reviziji dozvoljeno je pravo žalbe u roku od petnaest dana,²⁰² o kojoj odlučuje vrhovni sud u vijeću od pet sudija.²⁰³

Posebno je regulisano da će revizija biti odbijena kao neosnovana ukoliko se utvrdi da je podnesena protiv odluke kojom je podnositelj revizije osuđen za ratni zločin ili drugo krivično djelo za koje se goni po pravilima međunarodnog prava, krivično djelo koje za posljedicu ima gubitak života neke osobe, teške tjelesne povrede, ako je stečena protupravna imovinska korist ili je krivično djelo suprotno javnom poretku, te naravno, ukoliko se utvrdi da ne postoje razlozi zbog kojih je revizija izjavljena.²⁰⁴

10. Prijedlozi *de lege ferenda*

154

Na osnovu detaljne analize pozitivnih krivičnopravnih propisa Bosne i Hercegovine i nekih zemalja u okruženju, kao i određenih međunarodnih dokumenata, imajući u vidu prvenstveno razlike u odredbama koje regulišu oblast vanrednih pravnih lijekova, o mogućim izmjenama koje bi mogle doprinijeti adekvatnijim domaćim legislativnim rješenjima, korisno bi bilo razmotriti slijedeće prijedloge za moguće izmjene i dopune domaćeg krivičnoprocesnog zakonodavstva u BiH s ciljem poboljšanja postojećih zakonskih rješenja u ovom području:

- uvesti dodatne razloge, pored postojećih, za nepravo ponavljanje i nastavljanje krivičnog postupka;
- proširiti prvi razlog za „pravo“ ponavljanje krivičnog postupka u korist osuđenog, uključivanjem u postojeću odredbu i prevodioca (pored svjedoka, vještaka i tumača), kao i snimke (uz lažne isprave);
- predvidjeti i krivično djelo tužioca, pored krivičnog djela sudije i osobe koja

---

¹⁹⁸ Član 570., stav 1. ZKP RH.

¹⁹⁹ Član 570a., stav 2. ZKP RH.

²⁰⁰ Član 570b., stav 1. ZKP RH.

²⁰¹ Član 570b., stav 3. ZKP RH.

²⁰² Član 570b., stav 2., u vezi sa članom 570 e., stav 1. ZKP RH.

²⁰³ Član 570e., stav 2 ZKP RH.

²⁰⁴ Član 570d., stav 3. ZKP RH.

je vršila istražne radnje, u okviru drugog razloga za ponavljanje krivičnog postupka u korist osuđenog;

- zamijeniti termin „*samo jedna osoba ili neka od njih*“ u četvrtom razlogu za „pravo“ ponavljanje krivičnog postupka terminom „*samo jedna osoba ili neke od njih*“;
- proširiti peti razlog za ponavljanje krivičnog postupka u korist osuđenog na način da se uz bitni uticaj u tom razlogu opisanih činjenica na odmjeravanje kazne propiše i njihov bitan uticaj na primjenu blažeg zakona;
- dodati u okviru šestog razloga za „pravo“ ponavljanje krivičnog postupka i okolnosti kada je odlukom Ustavnog suda prestao važiti propis na osnovu kojeg je donesena pravosnažna osuđujuća presuda, ili naznačene okolnosti propisati kao poseban razlog za ponavljanje krivičnog postupka u korist osuđenog;
- propisati zahtjev za zaštitu zakonitosti i u ZKP BiH, ZKP FBiH i ZKP BD BiH, uz proširenje razloga za ulaganje ove vrste vanrednog pravnog lijeka u odnosu na trenutno važeće razloge prema ZKP RS;
- propisati određeni zakonski rok za postupanje po nalogu suda u okviru odredbi koje regulišu vraćanje zahtjeva za ponavljanje krivičnog postupka na dopunu;
- izmijeniti zakonsko rješenje na način da faza izviđanja prestane biti obavezna;
- propisati dodatne zakonske odredbe u odnosu na pravne osobe, koje bi olakšale primjenu vanrednih pravnih lijekova u takvim okolnostima u praksi;
- dati ovlaštenje vlasniku predmeta oduzetog u okviru mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom za podnošenje zahtjeva za ponavljanje krivičnog postupka u pogledu takve odluke;
- uvesti vanredno ublažavanje kazne kao novi vanredni pravni lijek u krivično procesno zakonodavstvo u BiH(ili kao poseban oblik nepravog ponavljanja krivičnog postupka

EXTRAORDINARY LEGAL REMEDIES IN CRIMINAL PROCEEDINGS

SUMMARY

The right to an effective legal remedy is guaranteed both by domestic and international law. In domestic legal system, the Constitution of Bosnia and Herzegovina indirectly guarantees this right under the Article II.3.e., while detailed provisions and elaboration of right to a legal remedy exists in criminal procedural legislation in BiH, primarily in criminal procedural laws. The right to a legal remedy, as a basic human right, arises from a number of significant international documents: Article 8. of the Universal Declaration of Human Rights, Article 14., paragraph 5 of the International Covenant on Civil and Political Rights, Article 13. of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, and in particular Article 2., paragraph 1 of Protocol No. 7. to the anteriorly mentioned European Convention. In criminal procedural theory, the most important classification of legal remedies is a classification into ordinary and extraordinary legal remedies. First instance court decisions can be challenged by ordinary legal remedies, before they become final and enforceable. Extraordinary legal remedies can challenge final court decisions only in specific situations and on particular grounds. This paper explains extraordinary legal remedies in detail, under criminal procedural laws applicable in Bosnia and Herzegovina. Subsequently, summarized comparative presentation of extraordinary legal remedies in the legislation of some neighboring countries (Croatia, Serbia, Montenegro) is given. The aim of theoretical, legislative and partly practical analysis stated in this paper is comprehension of different models for arrangement of extraordinary legal remedies, and their individual statutory regulations, in order to improve legislation in this domain in Bosnia and Herzegovina, especially in terms of achieving greater efficiency and effectiveness of the use of certain extraordinary legal remedies in criminal proceedings.

Keywords: *legal remedies, ordinary legal remedies, extraordinary legal remedies, retrial, request for protection of legality.*